

Н 29-10

77

ГЛАВПОЛІТПРОСВЕТ

Пемыдлун бырöдан
Ставрочмувывса Чрезвычайней Коміссіја

І. В. ЖЕРЕБТЦОВ

„ВЕЛÖДЧАМ СТАВНЫМ“
ЛЫДÖГПАНЫГ-ГЕРҢИ УЖАВНЫ
ОТСÖГТОР

Мöскуа

ССРС-са јöзјаслөн Шöрсә ыга лезан ін

1930

Н 99-10
77.

Коми-3

3-1764

ГЛАВПОЛТИПРОГВЕТ

Пемыдлун бырöдан

Ставрочмуывса Чрезвычайней Комиссеја

И. В. ЖЕРЕБТЦОВ

„ВЕЛÖДЧАМ СТАВНЫМ“

ЛЫддÖГПАНЫГ-СЕРҢИ УЖАВНЫ

ОТСÖГТОР

Г.П.Б-ка обяэ. энэ.
Лнгр. 1930 г.
Ант № 23 409

Мöскуа

ССРС-са јöзјаслөн Шöрсә нига лезан ин

1930

104-16

Главлит № А-49544

Заказ 2082

Тираж 1000 экз.

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва, Шлюзовая наб., 10.

МЕДВОЗЗА ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

Медвозза лунын колө төдмөдны велөдчысјасөс, мыј мјан сорњиным сорњикузјасыс артмө (речь состоит из фраз), а сорњикузъаыс — торја кывјасыс. Тајө төдөмыс колө сыпонда, мед велөдчысјас гөгөрвоасны, мыј лыддысгөн колө лыддыны кывјас, а оз шыпасјас. Тајө ужсө-кө огө нуөдөј, гортас велөдчысјас велаласны лыддыны торја шыпасјас, сыпонда најөс лыддысны велөдны лоө сөккыджык. Медвозза лунын колө:

ТӨДМӨДНЫ, МЫЈ СОРЊЫД СОРЊИКУЗЈАСЫС АРТМӨ.

Медым велөдчысјаслы вежөравны, мыј сорњиыд сорњикузјасыс артмө, колө лыддыны налы лыддөгпанысыс кокнѣк вѣст, быд чут (точка)-вылө сувтлөмөн. Ештас-да, велөдыс велөдчысјаскөд сорнѣтөны, кымын пелө позө јукны вѣстсө. Велөдыс вежөралө, мыј лоө сорњикузъаөн. Медым быбсөн сјјө гөгөрвоасны, велөдчысјаслы ассанныс кымынкө сорњикузъаөн щөктө вѣставны.

ТӨДМӨДНЫ, МЫЈ СОРЊИКУЗЈАС КЫВЈАСЫС АРТМӨНЫ.

Медым вежөравны велөдчысјаслы, мыј сорњикузъаыд кывјасыс артмө, велөдыс бостө велөдчысјаслы төдса гафет, шуам „Комі сѣкт“, да јуалө: „Мыј тајө менам кыын?“

Велөдчысјас: — Гафет.

Велөдыс: — Кущөм гафет? Гашкө төдад нѣмсө?

Велөдчысјас: — Комі сѣкт.

Велөдчысјас-кө оз вiставны нiмсө, велөдысыс ачыс вiсталө.

Велөдчысјас велөдыс отсөгөн вежөралөны, мыј „Комi сiкт“ лоө сорнiкуза, позө сiјөс торјөдны кывјас-вылө.

Велөдыс:—Тажө инө „Комi сiкт“ нiма газет. Вайө мөвпыштамө, кымын кыв сорнiкузаас. Јешщө өтчыд шуа: „Комi сiкт“.

(Велөдчысјас-кө оз вермыны вiставны кымын кыв лоө „Комi сiкт“ сорнiкузаын, велөдыслы јешщө өтчыд колө шуны сорнiкузасө, быд кыв шуiгөн карандашөн клопкөмөн).

Велөдчысјас:—Кык кыв.

Велөдыс:—Воzza кывјыс кушөм?

Велөдчыс:—Комi.

Велөдыс:—Мөдыс?

Велөдчысјас:—Сiкт.

Өтi сорнiкузаыд, төдөмыс, еща. Колө унжык сорнi торјөдлыны сорнiкузајас-вылө, а сорнiкузајассө — кывјас-вылө. Војдөр кокнi сорнiкузајас колө бостны, кык кывјаөс, шуам „Комi му“, „Менам су“, с. в.; сесса i сөкыджыкөс, кујим кывјаөс, шуам: „Мам вурө пас“, „Мөс јуө ва“, с. в.

Сыбөрын вежөравны колө велөдчысјаслы, мыј нiга-газетјасын, пiсмөјасын-i, сорнiкузајас да кывјас-жө, сөмын најөс сетчө пасјалөма, гiжөма, печатајтөма.

2-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

Мөд лунас колө велөдны велөдчысјастө лыддыны **уна му** сорнiкуза. Вөчны колө сiқи, мед војдөр велөдчысјасыд пондасны бура төдны тајө сорнiсө ставнас, сесса быд кыв торјөн. Сыбөрын велөдчысјаскөд уна-пөв лыддыны **уна му** сорнiкуза.

МЫЈ ВӨЧНЫ, МЕД ОЗ ВУН **УНА МУ** СОРНИКУЗА.

1. Медым велөдчысјаслөн **уна му** сорнiкуза оз вун, војдөр колө вежөравны налы, мыј сiјө лоө. Оз-кө төдны, серпас-вылыс колө петкөдлыны. Сыбөрын

колö петкöдлыны печатайтöм **уна му** сорнiкуза да жарскöба горөн лыдфыны сiжös. Сесса мед велöдчыг-жасыд сiзи-жö лыдфасны, гора да жарскöба, быд кыв торжөн, а лыдфигас суса вижодасны, кызи печатайтöма кывжассö.

2. Гора лыдфöм-бöрын, медым **уна му** сорнiкузаыд оз вун, колö щöктыны велöдчыгжаслы сiжös рiсуйтны, лыдфöгпанысö вижöдöмөн. Гырыса мед гижасны, шыпасжасыс мед тетрафас кык-виж-кост судтаос лооны. Велöдыслы колö вижодны, мед шыпасжассö рiсуйтасны кызи ми најос гижам, а оз кызи печатайтöны (шуам м рiсуйтигөн колö заводитны шуугалдорсағыс, улсағыс: вoждöр лептыны карандаштö, сесса лезыштлыны да бара лептыны, бара лезны).

Горнiкузасö кыкыс-кужимыс мед рiсуйтасны.

3. Рiсуйтöм-бöрас мед велöдчыгжасыд бара кыкыс-кужимыс сорнiкузасö горөн лыдфасны.

КЫЗИ ТÖДНЫ, ТÖДÖНЫ-Ö ВЕЛÖДЧЫГЖАСЫД **УНА МУ** ГОРНIКУЗА.

Велöдчиг-чöж колö прöверайтны, тöдöны-ö велöдчыгжасыд мыж велöдисны, быд велöдчыслыс велöдöмсö жуавны торжөн. Медым прöверитны, тöдöны-ö **уна му** сорнiкуза, колö щöктыны велöдчыгжаслы корсны сещöм сорнiкузасö лыдфöгпанысыс 2 листбокыс. Тöдöны-кö, **уна му** сорнiкузаыд налы пыр i сурас, мед-вождöр сы-вылö индасны, лыдфасны-i. Секi велöдчöмөн вожö пожö мунны. Оз-кö адзыны, дажö кыкөн-кужимөн-кö оз вермыны индыны **уна му** сорнiкуза, секi колö вылыс важсö велöдны: уна-пöв лыдфыны сорнiкузасö, рiсуйтны-да.

МЫЖ ВÖЧНЫ, МЕД **УНА** КЫВ ОЗ ВУН.

1. Ми велöдим велöдчыгжасös лыдфыны **уна му** сорнiкуза ставнас. Öни колö велöдны лыдфыны тажö сорнiкузаыс быд кыв торжөн. Велöдчыгжаслы колö тöдны **уна** да **му** кывжас. Сывöсна сорнiкузасö колö вoждöр торжодны торжа кывжас-вылö, сесса горөн,

јарскöба, öтвылыс велöдчысјаскöд лыдфыны **уна** кывсö. Лыдфигас велöдчысјасыд мед суса виқöдасны лыдфан кыв-вылас, кықи сiјö печатајтöма. Лыдфыны колö кујимыс-һольыс.

2. Лыдфöм-бöрын колö щöктыны **уна** кывсö рiсуйтны, кықи рiсуйтлисны **уна му** сорһикуға. Шыпасјассö мед бура, кык-виқ-кост судта гiжасны. Рiсуйтны колö шыпас гiжан ногөн (шуам **у** рiсуйтигөн оз ков леңны бефјассö вöчавны улисаң вылиö, вескыдладорсасö војдöр-да, а шујгаладорсаңыс мед заводитасны, да вылыссаңыс). Кықсурö-кö шыпасјастö пондасны рiсуйтны, велöдчысјаслы сöкыд лоö вужны писменнеј гiжöдјас-вылö. Рiсуйтны **уна** кывсö колö кыкыс-кујимыс.

3. Рiсуйтöм-бöрын бара колö лыдфыны **уна** кывсö öтвылыс велöдчысјаскöд. Лыдфигас мед суса виқöдасны кыв-вылас, мед оз вун сiјö.

КЫҚИ ТÖДНЫ, ТÖDÖНЫ-Ö ВЕЛÖДЧЫСЈАС **УНА** КЫВ.

Ми шуим-һин, пыр колö прöверитны велöдчысјасöс— тöдöны-ö најö, мыј велöдисны. **Уна** кыв тöдöны-ö, со кықи поғö прöверитны: щöктыны корсны **уна** кывсö 2-öd, 3-öd да 4-öd листбокыс, мукöд кывјас-пövсыс. Кокһиа-кö адзаласны **уна** кывсö, тöдöны инö, поғö воғö мунны. Оз-кö адзавны, вылыс **уна**-сö гораа лыдфыны, рiсуйтны, бара лыдфыны-да. Сыбöрын вылыс прöверитны— ставныс-ö-һин тöдöны **уна** кыв. Тöдасны-кö, секи поғö воғö мунны.

МУ КЫВ ТÖДМАЛÖМ.

МУ кыв тöдмалöны **уна** кыв тöбмалöм-моз-жö. Бөр-вылас велöдыс прöверитö, ставныс-ö сiјöс тöдöны.

УНА МУ ГОРҢИКУҒА ЛЫДФÖМ, БЫД КЫВ ТОРЈÖН ШУАЛÖМÖН.

Öни велöдчысјас кужöны-һин лыдфыны **уна му** сорһикуға ставнас, быд кыв торјөн-и. Јешщö мед кымыныскö ставныс öтув горөн лыдфасны быд кыв

торјөдлөмөн. Кор велаласны ставныс өтмоза лыдфыны — оз пондыны колтчыны мөдамөдөсы, оз пондыны панжыны жортжассө, оз пондыны мыщаслыны, секи **уна му сорңикуза-моз-жө** велөдчөны лыдфыны **му уна сорңикуза**. Сыбөрын лыдфогпанысыс 1-за листбоксыс ставсө лыдфөны. Лыдфысөны термастөг, быд кыв сорңикузасыс шоча шуалөны. Бөрыннас 2 листбокыс корсөны **уна му сорңикуза**.

Лыдфысөм-бөрын гижөны римскеј лыдпас II (кык лун-пө велөдчөм). Велөдчысжасыс колө виставны, вожа лунсө-пө пожо пасжыны со кыжі: I.

3-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

Быд велөдчөм-вожвылын колө прөверитны, төдөны-ө велөдчысжасыд важсө, абу-ө вунөдөмаөс вожа лунжасын велөдөмсө. Прөверајттөг вожо мунны оз ков.

КЫЖИ ТӨДНЫ, ТӨДӨНЫ-Ө ВЕЛӨДЧЫСЖАСЫД ВАЖ ВЕЛӨДӨМСӨ.

Медым төдны, төдөны-ө велөдчысжасыд важ велөдөмсө, быд велөдчысөс торјөн колө лыдфөдны **уна му сорңикуза** 2-d листбокыс. Оз-кө торскавны лыдфигас, да оз-кө сорлавны кывжассө, абу инө вунөдөмаөс, төдөны. Пожо вожо мунны. Торксаласны-кө, јещө колө **уна му сорңикузасө** лыдфыны, ставныс-лы өтпырјө, быд кыв јарскөба шуалөмөн. Сесса рисутны кывжассө да бара өтвылыс лыдфыны. Сыбөрын вылыс прөверитны, ставныс-ө-нүн төдөны **уна му сорңикуза**. Төдасны-кө, вожо мөдөдчыны.

ПУ КЫВ ТӨДМАЛӨМ.

Пу кыв төдмалөны **уна** кыв кыжі төдмалисны, сизи-жө: а) гора, јарскөба кымыныскө лыдфыны сижөс өтув велөдчысжаскөд; б) кыкыс-кујимыс рисутны, гырыса, да мед шыпасжассө гижан-ногөн рисутасны; в) бара ставныс-лы өтув кымыныскө горөн лыдфыны, а лыдфигас бура визөдны, кыжі шыпасжассө печатај-төма.

КЫҒИ ТӨДНИ, ТӨДӨНН-Ө-НИН ВЕЛӨДЧЫҒАС ПУ КЫВ.

Медым төдны, төдөны-ө-нин велөдчыґас **пу** кыв, колө щөктыны најөс корґны сiґө кывсө 2, 4 да 5 листбокґасыс лыддөґпанысыс. Торксавтөґ-кө индасны да лыддасны **пу** кывсө, бур: позө воґө мунны. Торксаласны-кө, колө јешщө ставныслы өтпырjө кымыныс-кө лыддыны кывсө, вылыс рiсуjтны, да бара лыддыны.

Пу кыв төдмалөм-бөрын колө вуґны **уна пу** сорґикуґа лыддыны.

УНА ПУ ГОРҒИКУҒА ЛЫДДӨМ.

Лыддыны колө өтвылыс велөдчыґаскөд гораа, јарскөба. Лыддөмсө со кыґи нуөдны:

Велөдчыґас индөны карандашөн воґа кывсө (2 листб.) — **уна**, да лыддөны сiґөс.

Сесса велөдчыґас карандашөн петкөдлөны мөд кывсө — **пу**, да бара лыддөны. Уна-пөв колө сiґи лыддыны, кытчөґ велөдчыґас оз велавны шуны сорґикуґасө ставнас. Велаласны-да, мукөд сорґикуґасө сiґи-жө лыддыны.

КЫҒИ ТӨДНИ, СТАВ КЫВСӨ-Ө 2-ӨД ЛЫСТБОКЫҒ ВЕЛӨДЧЫҒАС ТӨДӨНН.

Колө щөктыны быд велөдчысөс лыддыны термастөґ 1-ґа, 2-өд да 3-өд сорґикуґајассө 2-өд листбокыс, быд кыв карандашөн петкөдлөмөн. Колө суса кыjөдны, мед велөдчыґас быд кыв торjөн лыддасны, а оз наизус саркөдны сорґикуґајассө. Сывөсна лыддан пөрадөксө колө вежлавны. Шуам, кодкө лыддас 1-ґа сорґикуґасө-да, сыбөрын мед коjмөдсө лыддас, сесса вөліс мөдсө. Мөд лыддыс мед воjдөр мөд сорґикуґасө лыддас, сесса воґасө, сесса коjмөдсө. Пыр сiґи вежлавны, мед наизус лыддөм оз ло. Кор ставныс кутасны кужны лыддыны 2-өд листбоксө, позө петкөдлыны лыдпас.

ЛЫДПАС ТӨДМАЛӨМ.

Велөдыс:—Кымын лун-нын ми велөдчим?

Велөдчысјас:—Кујим.

Велөдыс:—Со лыдпас **3** (петкөдлө, гижө). Гижөј тајө лыдпассө асланыд тетрадјасө. (Гижөны). Енө термасөј, гижөј јешшө отчид.

Сыбөрын **3**-сө гижөны римскеј-ногөн.

дөска-вылыс, лыдфөгпанысыс да тетрадјасыс лыдпасјас лыдфөм-бөрын велөдчөмыс помасө.

4-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ КОЛӨ ВӨЧНЫ 4-ӨД ЛУНАС.

4-өд лунас колө велөдны кујим выл кыв: **муна, пула, расө**. **Муна пула расө** сорникузәон велөдчысјас төдмасөны сизі-жө, кызі төдмасисны воzza сорникузәјасөн.

1. Медвојдөр колө, мед став кывсө тајө сорникузәсыс гөгөрвоисны.

2. Велөдыс сорникузәсө војдөр өтнас лыдфө, гораа, термастөг. Сесса өтвылыс ставныс лыдфөны, быд кыв карандашөн индөмөн.

3. Сыбөрын велөдчысјас рисүтөны сорникузәсө, гырыса, писменнеј шыпас гижан-ногөн.

4. Велөдыс велөдчысјаскөд ставныс өтпырјөн гораа лыдфөны кујимнан кывсө.

МУНА КЫВ ТӨДМАЛӨМ.

Кор став велөдчысыс торксавтөг лыдфасыс сорникузәсө (**муна пула расө**), колө велөдны најөс лыдфыны быд кыв торјөн. Медвојдөр төдмалөны **муна** кыв. Вөчсө сизө со кызі:

1. Велөдыс өтвылыс велөдчысјаскөд кымыныскө лыдфөны **муна** кыв.

2. Велөдчысјас 2—3-ыс рисүтөны **муна** кывсө.

3. Бара кымыныскө велөдыскөд щөщ лыдфөны.

КЫЗІ ПРӨВЕРИТНЫ, ТӨДӨНЫ-Ө ВЕЛӨДЧЫСЈАС МУНА КЫВ.

Колө щөктыны велөдчысјаслы корсны **муна** кыв 5-өд да 6-өд листбокјасыс. Адқаласы-кө тајө кывсө

мукöд кывјас пöвсыг, бур: тöдöны инö, позö воэö мунны. Оз-кö адзавны, вылыг колö ставсö вöчны, кызі вöлі индöма: лыддöны, рíсүтны, бара лыддöны. Бура тöдмаласны **муна** кывсö-да, мöд кыв велöдöны.

ПУЛА КЫВ ТÖДМАЛÖМ.

Пула кывјөн велöдчыгјас тöдмасöны **муна** кывјөн-моз-жö: 1) војдöр öтвылыг лыддöны, 2) сесса рíсүтöны, 3) бара уна-пöв лыддöны. Бöрыннас велöдыг прöверитö бура-ö велöдчыгјас тöдöны **пула** кыв.

КЫЗИ ПРÖВЕРИТНЫ, ТÖДÖНЫ-Ö ВЕЛÖДЧЫГЈАС
ПУЛА КЫВ.

Медым прöверитны, тöдöны-ö велöдчыгјас **пула** кыв, колö щöктыны индыны став **пула** кывсö 3-д лб.

РАСÖ КЫВ ТÖДМАЛÖМ.

Тажö кывнас тöдмасöны воэа кывјаснас-моз-жö: 1) öтвылыг лыддöны, 2) рíсүтöны, 3) бара лыддöны.

КЫЗИ ПРÖВЕРИТНЫ, ТÖДÖНЫ-Ö **РАСÖ** КЫВ.

Медым тöдны, кужöны-ö велöдчыгјас **расö** кыв лыддöны, колö щöктыны најöс корсны сijö кывсö 6-öd да 7-öd лiстбокыг, мукöд кывјас пöвсыг.

3-ÖD ЛИСТБОКЫГ СТАВ ГОРНИКУЗАСÖ ЛЫДДÖМ.

Öнi велöдчыгјас кужимнан выл кывсö-нин кужöны лыддöны (**муна, пула, расö**). Сiз-кö, мукöд сорникузасö 3-öd лiстбокыг вермасны лыддöны. Лыддöмыс мунö со кызи: велöдыг щöктö индыны карандашön мöд сорникузаыг воэа кывсö. Кор сijöс ставныс вöчасны, öтвылыг гораа лыддöны кывсö. Сесса велöдыг щöктö петкöдлыны мöд кывсö. Бара ставныс индöны сijöс карандашön да лыддöны. Сiзи-жö лыддöны кожмöд, нолöд да вiтöд сорникузајассö. Öтвылыг лыддöм-бöрын колö щöктыны лыддöны быд велöдчыгöс торјөн. Лыддиг-мозыс велöдыг тöдмалö гөгöрвоöны-оз лыддчыгјас мыј-јылыг лыддöны.

5-d ЛУНАС ВЕЛӖДЧМ.

ВелӖдчыны заводитӗгӗн колӗ прӗверитны кужӗны оз велӖдчысҗас лыҫҫыны важ велӖдӗм кывҗассӗ. Быд велӖдчысӗс колӗ щӗктыны лыҫҫыны 3-ӗд листбоксӗ лыҫҫӗгпанысыс. Торксалӗны-кӗ да сорлалӗны лыҫҫыгас, секӗ воҫӗ мунӗмыс колӗ ӧвсыны да кымынкӗ-пӗв важ сорҗыкуҫаҗассӗ-на лыҫҫыны.

МЫҖ КОЛӖ ВӖЧНЫ 5-Ӗд ЛУНАС.

Воҫҫа лунҗасӗ мӗ велӖдим лыҫҫыны быдса кывҗасӗн. Ӑни колӗ заводитны велӖдны лыҫҫыны кыв җитӗдҗасӗн (по слогам). Сывӗсна колӗ петкӗдлыны, мыҗ **муна**, **пула**, **расӗ** кывҗас поҫӗ торҗӗдны җитӗдҗас-вылӗ.

МУНА КЫВ ЛИТӖДҖАС-ВЫЛӖ ТОРҖӖДЛӖМ.

ВелӖдыс вӗҗӗ урӗк-вылӗ шыпасҗасыс вурӗм либӗ клеҗитӗм **муна** кыв. ВелӖдчысҗаслы петкӗдлӗг-моз лыҫҫӗ сӗҗӗс гораа, нӗҗӗнӗкӗн, җитӗдҗас-вылӗ торҗӗдлӗмӗн. ВелӖдчысҗас отсӗгӗн веҗӗралӗны, мыҗ таҗӗ кывҗас кык җитӗд: **му-на**. ВелӖдыс вундӗ шыранӗн клеҗитӗм (вурӗм) кывсӗ кык пельӗ: **му-на**. Секӗ велӖдчысҗас ас сӗннас адҗасны, мыҗ таҗӗ кывҗас кык җитӗд. ВелӖдыс щӗктӗ лыҫҫыны воҗдӗр воҫҫа җитӗдсӗ, сесса мӗдсӗ. Лыҫҫыгас-кӗ торксаласны, җешщӗ колӗ **муна** кывсӗ итӗдҗас-вылӗ торҗӗдлӗмӗн шуны.

МУ ЛИТӖД ТӖДМАЛӖМ.

ВелӖдыс суса щӗктӗ виҫӗдны **му** җитӗд-вылӗ. Виҫӗдӗг-мозыс велӖдчысҗаскӗд ӗтув гораа, җарскӗба лыҫҫӗны сӗҗӗс. Сесса велӖдчысҗас 2—3-ыс рӗсуҗтӗны. ВелӖдыслы колӗ кыҗӗдны, мед шыпасҗассӗ рӗсуҗтӗгӗн кӗҗассӗ новлӗдласны кыҗӗ шыпас гӗҗӗгӗн новлӗдлӗны. Рӗсуҗтӗчӗм-бӗрын бара колӗ ставныслы ӗтпырӗҗӗ кымыныскӗ **му** җитӗдсӗ лыҫҫыны. Бӗрвылас прӗверитны, тӗдӗны-ӗ **му** җитӗд.

КЫҖИ ПРӖВЕРИТНЫ, ТӖДӖНЫ-Ӗ МУ ЛИТӖД.

Медым прӗверитны, тӗдӗны-ӗ **му** җитӗд, велӖдыс щӗктӗ велӖдчысҗаслы корсны **му** җитӗд 3-d да 5-d лист-

бокыс. Кокһиа-кө му жітөдыс велөдчысјаслы сурас, төдөны інө сіјөс, позө воқө мунны. Оз-кө адзавны, вылыс колө ставсө вөчны. Төдны пондасны-да, на жітөдөн колө төдмөдны.

НА ЖІТӨД ТӨДМАЛӨМ.

Колө бостны муна кывсө зөңнас да щөктыны велөдчысјаслы лыдҕыны щөщ і мөд жітөдсө. Сіјө колө сыпонда, мед велөдчысјас на-сө төдмалігөн төдісны, мыј сіјө муна кывлөн жітөд, а абу вес на шуалөм. Кор велөдчысјас торксытөг жітөд на шуасны, колө зільны, мед сесса сіјөс оз вунөдны. Сывөсна колө:

1. Жітөдсө гораа, јарскөба лыдҕыны бура шыпасјас-вылас віқөдөмөн.

2. Щөктыны велөдчысјаслы 2—3-ыс сіјөс рісујтны, а велөдыслы кыјөдны, мед јучкі рісујтасны.

3. Бара өтпырјө горөн лыдҕыны, бура віқөдөмөн шыпасјас-вылас.

Тажө став бөрас прөверітны—бура-ө төдөны на жітөд.

КЫҒІ ТӨДНЫ, ТӨДӨНЫ-Ө ВЕЛӨДЧЫСЈАС НА ЖІТӨД.

Медым төдны, төдөны-ө велөдчысјас на жітөд, колө налы корсны на жітөдсө 4-өд да 5-өд лістбокыс. Оз-кө адзавны, вылпөв колө на жітөдөн төдмөдны: сіјөс лыдҕыны, рісујтны, бара лыдҕыны.

МУ ДА НА ЖІТӨДЈАСЫГ ЗӨҢ КЫВ ТЕЧӨМ ДА ЛЫДҒӨМ.

Велөдчысјас өні төдөны кык жітөд: му да на. Колө щөктыны налы течны сіјө жітөдјасыг зөң кыв, да мед лыдҕасны сіјөс.

ПУЛА ДА РАСӨ КЫВЈАС ЖІТӨДЈАС-ВЫЛӨ ЈУКЛӨМ.

Тажө уҗыс мунө сіґі-жө, кыґі торјөдлім муна кыв жітөдјас-вылө.

3-ӨД ЛЫСТБОК ЛЫДҒӨМ.

Воҗра урөк-вылын велөдчысјас лыдҒысны 3-өд лістбокыс быдса кывјас. Öні налы колө лыдҒыны сіјө

кывјассө жітөдјас-вылө торјөдлөмөн. Медым төдны, мыј велөдчысјас збылыс торја жітөдјасөн лыддөны, колө щөктыны налы быд жітөд шуігөн петкөдлыны сіјөс карандашөн. Урөк заводітчігас војдөр сорнікузјассө лыддөны велөдысыс да велөдчысјас өтвылыс. Лыддөны термастөг, жітөд жітөд-бөрсә шуалөмөн. Быд кыв лыддөм-бөрын велөдыс јуалө велөдчысјаслыс кушөм кыв лыддөсны. Щук колө јуавны, мед төдны, мыј велөдчысјас гөгөрвооны мыј лыддөны. Он-кө понды јуасны, најө велаласны вежөравтөг лыддысны, прөста жітөдјас шуавны. Лыддыны колө ставныслы өтпырјө, мед некод оз колтчы, оз панјы мөдамөдсө. Кыкыс-кујимыс сіңі лыддөм-бөрын (ставныс өтпырјө шуаласны), колө щөктыны лыддыны быд велөдчыслы торјөн, да мед мичаа лыддөс, гора, јарскөба.

ЛЫДПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Велөдчөмсө помалөны лыдпас төдмалөмөн. Велөдыс пуктө дөска-жажјө **муна пула** сорнікуза. Щөктө торјөдлыны **муна** кывсө жітөдјас-вылө. Лоө: **му-на**.

Велөдыс: — Кымын жітөд тајө кывјас?

Велөдчысјас: — Кык.

Велөдыс: — Ме тіјанлы петкөдла кыңі гіжсө **2** лыдпас (гіжө).

Сыбөрын велөдчысјас гіжөны **2** асланыс тетрадјасө.

Мыјкөдыра гіжасны-да, велөдыс щөктө торјөдны жітөдјас-вылө **муна** да **пула** кывјас. дөска-вылын лоө: **му-на, пу-ла**.

Велөдыс: — Кымын жітөд кыкнан кывјас?

Велөдчысјас: — Нөль.

Велөдыс гіжө лыдпас **4**. Велөдчысјас гіжөны сіјөс асланыс тетрадјасө.

Мед лыдпасјас оз вунны, велөдыс өшөдө стөнө петкөдлөм лыдпасјас: **1, 2, 3, 4**. Велөдчысјас гіжөны најөс тетрадјасас.

6-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

Велөдчыны заводітгөн колө прөверітны велөдчысјасөс, төдөны-ө најө важ велөдөмјассө, абу-ө вунө-

dömaõc лыдфыны jítõdjac. Сывõсна велõдыс быд велõдчыгõс торjõн щõктõ лыдфыны õтi сорñикузаõн 3-õд лiстбокыс. Лыдфыны колõ щõктыны jítõdjac-вылõ торjõдлõмõн. Омõла-кõ лыдфасны, лiбõ кывсõ шуасны-а, jítõdjac-вылõ оз кужны сijõс јукны, секi колõ быдсõнлы õтвылыс (хором) термастõг лыдфыны быд jítõд торjõдлõмõн, кызи лыдфисны колан лунас. Сыбõрын поçõ мунны воçõ.

МЫJ ВÕЧНЫ 6-Õд ЛУНАС.

6-õд лунас колõ тõдмõдны велõдчысјасõс а да у шыпасјасõн. Колõ велõдны лыдфыны тајõ шыпасјасõ jítõdjасыс да кывјасыс. Бõрынас колõ тõдмõдны велõдчысјасõс 5, 6 да 7 лыдпасјасõн.

У ШЫПАСÕН ТÕДМÕДÕМ.

Велõдчысјас сõмын секi велаласны лыдфысны, кор кутасны кужны лыдфыны кывјыс быд шыпас. У шыпас велõдчысјас јансõдõны jítõдыс. Колõ бостны воçыв лõсõдõм муна кыв да јукны сijõс велõдчысјаскõд õтвылыс jítõdjac-вылõ. Сесса велõдыслы бостны воçза jítõдсõ — му, да гораа сijõс шуны у-сõ ñужõдõмõн, со кызи: му-у-у. Велõдчысјасыд мед сiзи-жõ шуасны-i. Велõдчысјасыдлы колõ щõктыны бура кывзыны мыј кылõ jítõд помас. Кор велõдчысјас вежõраласны, мыј му помын кылõ у, м-динсыс у-сõ колõ јансõдны (вундыны) да петкõдлыны сijõс велõдчысјаслы: со-пõ у шылы пас—у. Сыбõрын мед велõдчысјас кымыныскõ у шуасны, сесса рiсујтасны у шыпас. Та-бõрын колõ лыдфысны.

КЫЗИ ТÕДНЫ, ТÕДÕНЫ-Õ ВЕЛÕДЧЫГЈАС У ШЫПАС.

Колõ щõктыны велõдчысјаслы лыдфыны, кымыныс у шыпас печатајтõма 2-õд лiстбокын. Кужасны-кõ вiс-тавны, воçõ поçõ мунны. Торкcasны-кõ, колõ јешщõ õтчыд 1) шуны у, 2) рiсујтны у шыпас, 3) бара шуны у.

Сыбõрын вылыс прõверитны.

А ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

Бара колө бостны воэыв лөсөдөм торја шыпас-
јасыс течөм муна кыв, лыџыны сјјөс да јукны јитөд-
јас-вылө. Воэза јитөдсө — му, колө торјөдны кывсыс
да бокө пуктыны.

Велөдыс: — Мыј колі?

Велөдчысјас: — На.

Велөдыс на-сө гора лыџө, а-сө нүжөдөмөн. Сі-
қи-жө сөсса лыџөны сјјөс велөдчысјас, медбөрја
шысө бура кывзіг. Кор велөдчысјас каэаласны, мыј
помас кылө а, секі велөдыс петкөдлө налы а шыпас.
Лыџөны, рісујтөны а-сө, сөсса бара лыџөны.

КЫҚІ ТӨДНЫ, ТӨДӨНЫ-Ө ВЕЛӨДЧЫСЈАС А ШЫПАС.

Медым прөверітны, төдөны-ө велөдчысјас а шыпас,
колө щөктыны велөдчысјаслы корсны а-сө 2-өд да
3-өд лістбокјасыс. Кокніа-кө адзасны, поэө воэө
мунны. Колаласны-кө, выльөв колө на јитөдыс а шы-
сө јансөдны, а шыпасөн төдмөдны, рісујтны сјјөс,
лыџыны. Бөрвылас бара прөверітны.

2-Өд да 3-Өд ЛИСТБОК ЛЫџӨМ.

Лыџөгөн колө бура кывзыны, мед велөдчысјас
а да у шыпасјассө оз торјөн лыџыны, сувтышлө-
мөн. Колө щөктыны лыџыны термастөг эон кыв-
јитөдөн. Лыџөны војдөр ставныс өтпырјөн (хором),
кывјитөдјассө торјөдлөмөн, карандашөн лыџөан тор-
сө індөмөн.

Өтвылыс лыџөм-бөрын колө щөктыны лыџы-
ны өті сорнікуэаөн быд велөдчысөс торјөн: өті морт
мед горөн лыџө, а мукөдыс сјјөс кывзөны да вес-
көдлөны торкөас-кө. Лыџыны кужтөмјас-кө лөоны,
најөс колө мөд лун мукөдыс воэжык корны да тор-
јөн велөдны, вөтөдны кужысјассө.

ЛЫПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Өні колө төдмөдны 5, 6 да 7 лыпасјасөн. Лыд-
јассө колө бостны велөдчысјас олөм-вылөмыс. Поэө

панны сорңи, шуам, кымын часын асылын ҫеревна-
жасын заводитоны ужавны. Велөдчыҫяс висталасны,
мыҫ ужавны заводитоны 5—6 часын. Велөдыс пет-
көдлө кущом лыд велөдчыҫяс шуасны (5, 6, 7), гижө
сijөс дөска-вылө. Велөдчыҫяслы щөктө виқөдны, кыҫи
сijө гижө, кысаң заводитө гижныс. Сыборын сijө лыд-
пассө велөдчыҫяс гижоны тетраҫясас. Мед велөдчыҫ-
яс оз вунөдны лыдпассө, велөдыс быд выль петкөдлөм
лыдпас етенө өшөдө.

Став лыдпасјасөн өтмоза төдмасөны. Став вылыс
төдмалөм лыдпассө колө щөктыны гижны. Өтисајын
колө петкөдлыны, кыҫи төдмөдөм лыдпасјассө гижоны
римскеј-ногөн-и.

7-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

Урөксө заводитигөн колө прөверитны төдөны-ө ве-
лөдчыҫяс важ велөдөмсө. Сывөсна колө щөктыны
велөдчыҫјасөс корены кущөмкө листбокыс а да у
шыпасјас. Адқаласны-кө, поҫө воҫө мунны.

МЫҫ ВӨЧНЫ 7-д ЛУНАС.

7-өд лунас колө велөдны лыдчыны выль кывјас:
пуө, сөтө, пөрө, тан. 7-өд сорңикуҫасө (4-д лб.) колө
кольны мөд лун-кежлө. Лыдпасјассө важјассө ги-
жөны.

ПУӨ СӨТӨ ГОРҢИКУҫА ЛЫДЧӨМ.

1. Велөдыс петкөдлө 4 листб. серпас да јуалө:

„Мыҫ том мортыс вөчө?“

Велөдчыҫјас-кө оз виставны, велөдыс ачыс висталө:

„**Пуө сөтө**“. Торја шыпасјасыс течөм **пуө сөтө** сорңи-
куҫа пунктө дөска жажјө да велөдчыҫјаскөд лыдчы-
ны кывјас-вылас виқөдөмөн кыкыс-кујимыс.

2. Велөдчыҫјас рисујтөны **пуө сөтө** сорңикуҫа. Ве-
лөдыс виқөдө, мед быдөн лучки став шыпассө рисуј-
тасны.

3. Велөдыс велөдчыҫјаскөд гора да термастөг лыд-
чыны сорңикуҫасө.

ПУӨ СӨТӨ ГОРҢИКУҢА КЫВЈАС-ВЫЛӨ ТОРЈӨдӨМ.

1. Велөдыс гора да термастөг лыддө сорңикуҗас-сө быд кыв-бөрын сувтышлөмөн. Велөдчысјас бура кывзөны лыддөмсө да висталөны кымын кыв сорңикуҗаас.

2. Велөдчысјас лыддөны воҗра кывсө, сесса мөдсө.

ПУӨ КЫВСӨ ТӨдМАЛӨМ.

1. Велөдыс петкөдлө **пуө** кыв да щөктө велөдчысјаслы гора сјјс лыддыны.

2. Велөдыс индалөм-серте велөдчысјас рисүjtөны **пуө** кыв.

3. Рисүjtөм-бөрын бара гора кымыныскө лыддөны.

КЫҢИ ТӨдНЫ, ТӨдӨНЫ-Ө ВЕЛӨдЧЫГЈАС

ПУӨ КЫВ.

1. Велөдыс щөктө корсны да индыны **пуө** кыв мукөд (улысса) сорңикуҗасыс.

2. Велөдыс виҗөдө, быдөн-ө аджалөны **пуө** кыв.

3. Торксаласны-кө, вылпөв колө ужсө вөчны, мөдпөв **пуө** кыв төдмөдны (лыддыны, рисүjtны, бара лыддыны).

СӨТӨ КЫВ ТӨдМАЛӨМ.

1. Велөдыс:—Ми талун лыддым **пуө сөтө** сорңикуҗа.

Пуө кыв төдмалім. Кущөм төдтөм кыв колі?

Велөдчысјас:—**Сөтө**.

2. Велөдыс петкөдлө **сөтө** кывсө да щөктө лыддыны термастөг, гора, кыв-вылас виҗөдөмөн.

3. Велөдчысјас рисүjtөны **сөтө** кывсө кыкыс-кујимыс.

Велөдыс јешщө өтчыд петкөдлө **сөтө** кывсө да щөктө лыддыны.

КЫҢИ ТӨдНЫ, ТӨдӨНЫ-Ө ВЕЛӨдЧЫГЈАС

СӨТӨ КЫВ.

1. Велөдыс щөктө 4-өд да 5-өд листбокјасыс корсны **сөтө** кыв.

2. Велöдыс вiзöдö, кокниа-ö суралö велöдчысјаслы **сöтö** кыв.

3. Велöдчысјас-кö оз адзавны **сöтö** кывсö, либö жона торксаласны, секi колö важ ужсö вылыс нуöдны, мöд-пöв вöчны.

4. Медјона велöдыс вiзöдö колтчыс велöдчысјас-бöрса.

ПУ ПÖРÖ ГОРНИКУЗА ТÖдМАЛÖМ.

Велöдыс јуалö:— Пусö сötöм-бöрын мыј пуыс-кöд лöö?

Велöдчысјас:— Пöрö.

Велöдыс:— да, **пу пöрö.**

2. **Пу**-сö велöдчысјас тöдöны-нин. **Пöрö** кывнас велöдыс тöдмöдö велöдчысјасöс **пуö** да **сöтö** кывјасөн-моз-жö.

ТАН УНА ПУ ГОРНИКУЗА ТÖдМÖдÖМ.

1. Велöдыс сувтöдö дöска жажјö торја шыпасјасыс течöм **Тан уна пу** сорникуза да щöщ велöдчысјаскöд лыддöны сiјöс.

2. Рисујтöны сорникузасö.

3. Бара лыддöны.

ТАН УНА ПУ ГОРНИКУЗАСÖ КЫВЈАС-ВЫЛÖ ТОРЈÖдЛÖМ.

1. Велöдыс лыддö сорникузасö, быд кыв-бöрын сувтыштлö. Велöдчысјас кывзöны лыддöмсö да вiс-талöны кымын кыв сорникузаас.

2. Велöдчысјас лыддöны воzza кывсö, мöдсö, којмöдсö.

ТАН КЫВСÖ ТÖдМАЛÖМ.

Тан кыв тöдмалöны сiзи-жö, кызи тöдмалiсны му-кöд кывјассö: 1) лыддöны, 2) рисујтöны, 3) бара лыддöны.

4-Öд ЛЫСТБОК ЛЫддÖМ.

1. Велöдыс щöктö востыны 4-д листбок.

2. Велöдыс щöктö петкöдлыны медвоzza кывсö.

Воґвыв вiстало, кыґи колo лыґфыны сорнiкуґасo
гора, термастoґ, вочасoн — oґи кыв-бoрын мoдoс.

3. Лыґфiґас велoдыс вiґoдo, мед некoд оз термас,
оз кол лыґфoмнас jортjасo. Колтчысjас мед оз лоны нi.
Лыґфан торсo мед ставныс петкoдласны карандашoн.

4. Медjона велoдыс вiґoдo колтчысjас, велавтoм-
jас-вылo — кыґи најo лыґфысoны, рiсujтoны. Тoґдысo
накoд вoтoдны велалысjасoс.

5. Выл сорнiкуґа лыґфoм-бoрын велoдыс тoд-
малo — гoґoрвоoны-o велoдчысjас мыj лыґфoны. Сы
могыс лыґфoм-бoрын колo жуавны: „Мыj-жылыс мi
лыґфим?“

6. Лыґфыны колo быд jитoд торjoдлoмoн. Поґo
jитoджасo воґвыв торjoдлыны вiґjасoн (карандашoн).
Сoмын бура кыjoдны, мед лyчкi торjoдласны. Кодкo-
-кo торкeас, пыр-жo колo щoктыны вескoдны oшыбкa-
сo. Сijo вoчoны со кыґи: oшыбkaa кывсo велoдыс вел-
oдчысjаскoд oтвылыс гора, jарскoба лыґфoны, jитoд-
jас-вылo тoрjoдлoмoн. Сыбoрын велoдчыс ачыс каґа-
лас oшыбкaco-da, вескoдас нeлyчкi jитoд торjoдoмсo.

Велoдчoмсo помалoны тoдca лыдпaсjас гiґжoмoн.

8-d ЛУНАС ВЕЛOДЧOМ.

1. Велoдыс щoктo быд велoдчыслы лыґфыны oґи
сорнiкуґaoн 4-oд лyтбокыс. (Медбoрja сорнiкуґасo
оз ков лыґфыны).

2. Велoдыс jонжыка пeссo велавтoмjаскoд, кыґ
eскo лыґфысoмoн сyoдны мукoдoс.

3. Велoдчысjас-кo торксалoны, jещo колo лыґ-
фыны сорнiкуґасo.

МЫJ ВOЧНЫ 8-Oд ЛУНАС.

8-oд лунас колo: 1) тoдмoдны велoдчысjасoс выл
шыпaсjасoн: **o**, **н**, **т**; велoдны лыґфыны таjo шыпaс-
jасo кывjасыс; 2) велoдны гiґжны **8** da **9** лыдпaсjас.

O ШЫПАСOН TOдMOдOМ.

Бoстам торja шыпaсjасыс тeчoм **пyo** кыв da пук-
там сijoc дoсca-жаґjo. Велoдыс кымыныскo вojdop

отнас лыддө **пу** кывсө жітөдјас-вылө торјөдөмөн (**пу-ө**), велөдчысјас сөмын кывзөны; сесса велөдчысјас отвылыс велөдыскөд уна-пөв лыддөны, жітөдјас-вылө торјөдлөмөн-жө.

Велөдыс јуалө: — Кымын жітөд тајө кывјас?

Велөдчысјас: — Кык.

Велөдыс: — Воҗа жітөдыс кущөм?

Велөдчысјас: — **Пу**.

Велөдыс: — Мөдыс?

Велөдчысјас: — **Ө**.

Велөдыс петкөдлө **ө** шыпас. Ставныс лыддөны сјөс, сесса гіжөны **ө** шыпас кыкыс-кујимыс.

Сыбөрын велөдыс щөктө петкөдлыны 5-өд лістбокыс **ө** шыпас. Кор пондасны **ө**-сө бура төдны, колө лыддыны 4-өд лістбокыс став **ө** шыпаса кывсө.

Н ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

Н шыпасөн төдмөдны велөдчысјасөс колө бостны **тан уна пу** сорнікуҗаыс төдса **тан** кыв. **Тан** кывсө течны торја шыпасјасыс да пуктыны дөска җажө. Гора лыддыны **тан** кывсө медбөрја шысө ңужөдыштөмөн. Велөдчысјас сөмын кывзөны. Сыбөрын велөдыс велөдчысјаскөд отпырјө гора шуөны тајө кывсө. Сесса **н**-сө торјөдөны мукөд шыпасјас-дінсыс (**тан** кывјыс) да сы-дінө велөдыс содтө **а**. Велөдчысјас гора лыддөны **на**. Сесса **а** местаас велөдыс **у** пуктө да лыддөны **ну** кыв.

КЫҖІ ТӨДНЫ, КУЖӨНЫ-Ө ВЕЛӨДЧЫСЈАС Н ШЫПАС ТОРЈӨДНЫ МУКӨД ШЫПАС ПӨВСЫГ.

Велөдыс щөктө корсны 4-өд лістбокыс медвоҗа сорнікуҗасыс **н** шыпаса кыв. Сещөм кывјыс сені абу. Велөдчысјас-кө шуасны, абу-пө сорнікуҗаас **н** шыпаса кывјыс, сы-сертї і поҗө шуны, мыј најө **н** шыпас мукөд шыпасјас пөвсыс кужөны торјөдны. Сіҗі-жө корсөны **н** шыпаса кывјас мөд сорнікуҗаыс, којмөдыс... с. в. Гурөм **н** шыпаса кывјассө лыддөны.

Т ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс пуктө дөска жақжө торја шыпасјасыс течөм **Сөт пусө** сорңикуға, лыддө сјјөс. Сесса кыкыс-кујимыс лыддөны өтвылыс велөдчысјаскөд.

2. Тајө сорңикуғаыс велөдыс бостө **сөт** кывсө да лыддө сјјөс медбөрја шысө чорыдҗыка шуөмөн. Велөдчысјас војдөр сөмын кывзөны лыддөмсө, сесса асныс лыддөны велөдыскөд щөщ.

3. Велөдыс торјөдө **сөт**-ыс **т** шыпассө да содтө сы-динө **а**. Велөдчысјас лыддөны **та**. Велөдыс содтө **та**-динас **н** шыпас. Велөдчысјас лыддөны **тан**. Сесса велөдыс **а**-сө вежө **у**-өн. Велөдчысјас лыддөны **тун**.

4-Өд ЛЫТБОК ЛЫДДӨМ.

1. Велөдыс щөктө востыны 4-өд лытбок.

2. Виқөдө—адҗасны-оз сјјөс.

3. Велөдыс щөктө лыддөныны медвоғза сорңикуға-сө. Војдөр висталө кықи колө лыддөныны: термастөг, өтпырјө өти торсө шуавны (кык кыв-бөрса).

4. Лыддөныгөн велөдыс кыјөдө, мед оз лыддөныны торја шыпасөн. Өти јитөда кывјассө колө лыддөныны зөңнас, уна јитөдајассө — јитөдјас-вылө торјөдлөмөн.

5. Колө кыјөдны лыддөнысјас-бөрса, мед најө воғө һи бөрө јортјассыс оз колтчыны-мунны.

6. Быд сорңикуға лыддөм-бөрын колө төдмавны: гөгөрвоөны-ө велөдчысјас, мыј најө лыддөны.

7. Лыддөныны һөлөд лытбоксө ставнас.

8. Код кыв аскејас оз вермыны лыддөныны, колө велөдыслы отсавны.

9. Өтвылыс лыддөм-бөрын колө щөктыны быд велөдчысөс торјөн лыддөныны, морт сорңикуғаөн.

10. Омөла лыддөнысјасөс мөд лунас школаө колө воғжык корны: һеуна һакөд торјөн лыддөныны.

8 да 9 ЛЫПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Велөдыс: — Талун ми кымынөд лун велөдчам?

Велөдчысјас: — 8-өд.

Велөдыс: — Аски-кө велөдчам, кымын лун лоө велөдчөма?

Велөдчысјас: — 9.

Велөдыс: — Öнi ме тјанлы петкөдла, кыңи гижөны **8** да **9**. (Гижө). Велөдчысјас гижөны таяө лыдпасјассө тетрафјасас.

9-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

1. Велөдыс щөктө быд велөдчыслы лыдфыны өтi сорныкузаөн 3-өд да 4-өд листбокыс.

2. Медјона колө виөдны кужтөм, велавтөм велөдчысјас-вылө.

3. Велөдыс суса кывзө велөдчысјас лыдфигөн, мед оз лыдфыны најө торја шыјасөн. Öтi јитөда кывјас колө лыдфыны өтпырјө, зоң кывјөн, шуам — **тан**, а уна јитөдајасөс — јитөдјасөн, шуам: **пө-рө, сө-тө**, с. в.

МЫЈ КОЛӨ ВӨЧНЫ 9-ӨД ЛУНАС.

9-өд лунас колө: 1) велөдчысјасөс төдмөдны **л** да **м** выль шыпасјасөн, зоң кывјас лыдфиг-моз; 2) велөдны гижны **лун** да **му**; 3) велөдны гижны лыдпасјас **1-сан** 10-өз.

М ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс лөгөдө дөска-вылө **Наум пу лөсө** сорныкуза да лыдфө сјјөс војдөр өтнас, сесса велөдчысјаскөд өтвылыс. Лыдфөны гора, быд кыв-јансөдөмөн.

2. Сорныкузаасыс велөдыс јансөдө **Наум** кыв да кымыныскө торјөн лыдфө сјјөс, **м-сө** нужөдөмөн. Велөдчысјас војдөр кывзөны велөдыслыс лыдфөмсө, сесса велөдыскөд щөщ асныс лыдфөны.

3. Велөдыс **Наум** кывјыс **м** шыпассө торјөдө да содтө сы-динө **у**, щөктө велөдчысјаслы лыдфыны. **Му**, лыдфасны велөдчысјас. Сыбөрын велөдыс **му-динас** содтө **на** да бара щөктө лыдфыны мыј артмас. **Муна**, лыдфасны велөдчысјас.

4. Медым төдмалөм шыпасјас — **а, у, ө, н, т, м** — оз вунны, велөдыс щөктө течны наыс выль кывјас: **ма, мам, мамө, матө, мунө, мун, муө**.

5. Выл кывјас шыпасјасыс течөм возвылын велöдыс велöдчысјаскöд öтвылыс колан кывсö гора шуöны. (Кык жітöда кывјассö колö шуны жітöдјас-вылö торјöдлөмөн).

6. Шыпасјасыс кывјас течігөн-кö нелучкіјас лөоны, велöдыс отсалö велöдчысјаслы нелучкіјассö вескöдны: гора кывсö шуö, жітöдјас-вылö торјöдөмөн. Велöдчысјаслы щöктö шуны-і.

7. Медјона колö віçöдны велавтөмјас-бөрса, зільны, мед најö оз колтчыны јортјассыс.

Л ШЫПАСӨН ТÖдМÖдÖМ.

Л шыпасөн лөө велöдчысјасöс тöдмөдны мөд-ногөнжык, оз возза шыпасјасөн-моз. Возза шыпасјассö јансöдiм жітöдјас помыс, а л шыпассö јансöдны лөө жітöд возвывысыс.

1. Велöдыс öтвылыс велöдчысјаскöд гора лыддөны **Ларö сөтö пу** сорнікуза.

2. Велöдыс öтнас лыддө тајö сорнікузасö, л шысö чорыджыка мукöд шыыс шуö.

3. Велöдыс јансöдö сорнікузасыс **Ларö** кыв да кымыныскö гора да јарскöба лыддө сіјöс, а шысö нужöдөмөн. Велöдчысјас војдөр кывзöны, сесса щöщ велöдыскöд кымыныскö öтвылыс шуöны.

4. Велöдыс петкöдлө л шыпас, содтö сы-дiнö у да щöктö лыддыны. Сыбöрын **лу**-дiнö содтö н да бара щöктö лыддыны. (Оз ков вунöдны јуавны велöдчысјаслыс, гөгөрвоöны-оз најö лыддан кывсö).

5. Л шыпасөн буржыка тöдмасөм-куза велöдыс щöктö течны тöдса шыпасјасыс (**а, у, ö, н, т, м, л**) со кушöм кывјас: лөса, лөсö, лөсалö, лөсöма, төла, төлалö.

6. Выл кывјас течөм возвылын быд кыв колö гора шуны öтвылыс велöдчысјаскöд. Кык-кујiм жітöда кывјас војдөр колö јуклыны жітöдјас-вылас.

7. Кывјас течігөн велöдысгы колö отсавны велöдчысјаслы нелучкі течөм кывјассö лучкі лөсöдны, гора кывсö шуны, кыв жітöдјас-вылö јуклөмөн.

8. Оз ков вунöдны отсавны велавтөмјаслы.

5-Öd ЛЫСТБОК ЛЫҘҘӨМ.

1. 5-öd лыстбок лыҘҘиҗөн колө кыјөдны, мед велөдчысјас оз лыҘҘыны торја шыпасјас.

2. Велөдыс шөктө корсны 5-öd лыстбок.

3. Гурө али оз сјјө, сы-серҗи велөдыс пондас төдны, төдөны-ө велөдчысјас 5.

4. ЛыҘҘөм воҗвылын велөдыс висталө кыҗи колө лыҘҘыны: быдсөнлы өтпырјө, гора, термастөг, кывыс-кывјө.

5. ЛыҘҘиҗөн виҗөдө, оз-ө кодкө лыҘҘөмөн воҗө пышы, бөрө колтчы. Медым өтмоза лыҘҘысасны, лыҘҘан кывсө шөктө индыны карандашөн.

6. Медјона колө виҗөдны омөла лыҘҘысасјас-бөрсә.

7. Быд сорҗикуҗа лыҘҘөм-бөрын велөдыслы колө јуасны: төдөны-ө велөдчысјас лыҘҘан торсө, гөгөрвооны-ө мыј лыҘҘөны. Шуам, **Пу лөсөма** сорҗикуҗа лыҘҘөм-бөрын колө јуавны: „Мыјөн?“ Висталасны-кө — „Черөн“, бур: гөгөрвооны инө.

8. Велөдыслы колө шөктыны лыҘҘысигөн кык-кујим јитөда кывјассө торјөдлыны јитөдјас-вылө. Поҗө воҗвыв јитөд костјассө кокҗидика виҗөдлыны карандашөн. Сөмын велөдыслы колө виҗөдлыны — быдөн-ө кужөмаөс јитөдјас-вылө лучки торјөдлыны. Кушөмкө торјөдөм-кө абу артөма, сјјө кывсө колө гора виставны, јитөдјас-вылө торјөдлөмөн.

9. Öҗи јитөда кывјассө колө лыҘҘыны җоҗнас, өтпырјө.

КЫҒИ ТӨДНЫ, БЫДӨН-Ө КУЖӨНЫ ЛЫҘҘЫНЫ 5-Öd ЛЫСТБОК.

1. Велөдыс шөктө быд велөдчыслы лыҘҘыны 5-d лыстбокыс өҗи сорҗикуҗаөн. Öҗи гора лыҘҘө, а мукөдыс мед петкөдлөны лыҘҘан сорҗикуҗасө. Быд сорҗикуҗа лыҘҘөм-бөрын колө јуасөмөн төдмөдны, гөгөрвооны-оз велөдчысјас мыј лыҘҘөны.

2. Омөлҗыка лыҘҘысасјаслы колө шөктыны мөдлунас воҗжык локны, медым јөз чукөртчытөҗыс торјөн лыҘҘысны.

ЛУН КЫВ ГІЖӨМ.

1. Велөдыс дөска-вылө гырыса гижө **лун** (пісмен-неј шыпасјасөн).

2. Велөдыс щөктө віқөдны велөдчысјаслы, кызі колө гижны тажө кывсө.

3. Велөдыс гижө дөска-вылө **лун** кывсө јешщө кыкыс-кујимыс. Сесга щөктө гижны велөдчысјаслы, тетрадјасас.

4. Велөдчысјас гижөны карандашөн, гырыса.

5. Медым гырыс гижөд артмас, велөдыс щөктө гижны велөдчысјасөс кык віқ кост судта шыпасјасөн. Быд велөдчыслөн колө лоны 1 віқөн грапітөм тетрад.

6. Гіжігөн колө віқөдны, мед велөдчысјас лучки гижасны **лун** кывјө пыран шыпасјас, мед колан інсаң заводјтасны најөс гижныс.

7. **Лун** кыв гижөны кыкыс-кујимыс.

МУ КЫВ ГІЖӨМ.

Му кыв гижөны **лун** кыв-моз-жө.

ЛЫДПАСЈАС ГІЖӨМ.

Велөдчөмсө помалөны лыдпасјас гижөмөн: **1-саң** — **10-өз** гижөны арабскеј да римскеј-ногөн.

10-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

Важ велөдчөмсө прөверітөм. Кызі возын вісталөма, сізі-жө лыдфөны, мыј лыдфисны 9-өд лунас.

МЫЈ КОЛӨ ВӨЧНЫ 10-Өд ЛУНАС.

1. 10-өд лунас колө велөдчысјасөс төдмөдны **п**, **ш** да **о** шыпасјасөн.

2. Велөдны гижны **Пашө мунө понөн** сорңикуға.

3. Велөдны гижны тыр дасајас: **10, 20, 30...** с. в.

П ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс велөдчысјаскөд кымыныскө гора лыдфөны **Пашө нуалө лөп** сорңикуға.

2. Тажө сорңикуғаыс велөдыс бостө **лөп** кыв да кымыныскө лыдфө сіјөс **п** шы-вылас лічкыштөмөн.

Велөдчыҗас војдөр кывзöны, сесса агныс шуалöны лөп п-вылас лыҗкыштöмөн.

3. Велöдыс петкөдлө выль шыпас — п. Содтö сы-динö у да щöктö велөдчыҗаслы лыҗҗыны. Пу, лыҗҗасны велөдчыҗас. Велöдыс у-сö вежö а-өн. Велөдчыҗас лыҗҗöны на жітөд да Палö; сыбöрын пö да пöла.

4. П шыпасөн бурҗыка төдмасөм-могыс велөдчыҗас лөсөдöны выль кывҗас: лапа, пүö, пуа, пöта.

Кыҗи төдса шыпасҗасыс лөсөдавны выль кывҗас, висталöма-нын воҗын (виҗ. 23 листб. вылысса 5 да 6 лыҗҗасулыс).

Ш ШЫПАСӨН ТÖдMÖдÖМ.

1. Медым төдмөдны ш шыпасөн, гора колö шуны Паш кыв, ш-сö һужöдыштöмөн.

2. Сыбöрын Паш кывҗыс ш шыпассö колö жансөдны да петкөдлыны сiҗөс велөдчыҗаслы.

3. Медым бурҗыка төдмасны ш шыпасөн, колö лөсөдны выль кывҗас: Пашö, Машö, öш, нöш, шу, шута.

Кыҗи сiҗö уҗсö нуөдны, виҗ. 23 л. выл. 5—6 лыд.

О ШЫПАСӨН ТÖд MÖдÖМ.

1. Велöдыс пуктö дөска-вылө Ош мунö сорһикуҗа да лыҗҗö сiҗөс велөдчыҗаскөд. Сесса ош кывсö жансөдö да бара щöктö лыҗҗыны, воҗа шысö һужöдöмөн. Жансөдöны о шы. Велöдыс петкөдлө о шыпас.

2. Бурҗыка о-нас төдмасөм-куҗа велөдчыҗас лөсөдöны выль кывҗас: ош, тош, тола, том.

ПАШÖ МУНÖ ПОНÖН ГОРҢИКУҗА ГИЖÖМ.

1. Велöдыс дөска-вылө гырыса гiҗö тајö сорһикуҗасö. Велөдчыҗас виҗөдöны, кыҗи велöдыслөн гiҗигас кырымыс ветлө.

2. Велөдчыҗас гiҗöны гырыса, һига-вылыс виҗөдöмөн. Уҗсö нуөдöны, кыҗи индöма лун кыв гiҗöмын (25-д листб.).

6-Öд ЛИСТБОК ЛЫҗҗÖМ.

Уҗсö нуөдны сiҗи-жö, кыҗи 5-өд листбок лыҗҗид.

ЛЫДПАСЈАС ТӖДМАЛӖМ.

Тыр дасажасӧн тӖдмӖдигӧн колӖ индыны щӧтки-вылын кор да мыҗла гижсӧны лыдпасјас-динас гӧгылјас (нули).

11-д ЛУНАС ВЕЛӖДЧӖМ.

Войдӧр прӧверитны кужӧны-ӧ лыдфыны 10-ӧд лунас мыҗ лыдфысны.

МЫҗ КОЛӖ ВӖЧНЫ 11-Ӗд ЛУНАС.

11-ӧд лунас колӖ: 1) тӖдмӖдны велӖдчысјасӧс выл шыпасјасӧн — **с, ы**; 2) велӖдны гижны пигменней шыпасјасӧн **тыла сотӧм — пу лотӧм**; 3) велӖдны гижны да лыдфыны тыр дасјаса лыдпасјас (целые десятки) 100-ӧз.

С ШЫПАСӖН ТӖДМӖДӖМ.

1. ВелӖдыс петкӧдлӖ велӖдчысјаслы торја шыпасјасыс течӧм **рас** кыв.

2. ВелӖдыс кымыныскӧ лыдфӧ кывсӧ чуңнас индӧмӧн, бӧрја шысӧ җужӧдӧмӧн. ВелӖдчысјас войдӧр кывзӧны, сесса асныс шуӧны **рас**, медбӧрја шысӧ җужӧдыштӧмӧн.

3. ВелӖдыс петкӧдлӖ **с** шыпас, содтӧ сы-динӧ **о**, щӧктӧ велӖдчысјаслы лыдфыны артмӧм кывсӧ (**со**). Сесса велӖдыс содтӧ **со-динӧ** јешщӧ ӧҗи јитӧд — **тӧ**, да бара щӧктӧ лыдфыны выл лоӧм кывсӧ ставнас. Таҗи-жӧ, войдӧр торја јитӧдјасӧн, сесса җоҗ кывјасӧн, лыдфӧны **Сашӧ сулалӧ сорҗикуҗа**.

4. Мед **с** шыпас оз вун, колӖ велӖдчысјаслы щӧктыны лӧсӧдны тӧдса шыпасјасыс выл кывјас: **сӧн, сан, сус, сос, муса, мустӧм, сӧстӧм, мӧстӧм**.

5. Выл кывјас торја шыпасјасыс лӧсӧдлӧм-воҗын, быд кыв ӧтвылыс велӖдчысјаскӧд колӖ шуны гора да јарскӧба. Кык лӧбӧ уна јитӧда кывјас колӖ шуны јитӧдјас-вылӧ торјӧдлӧмӧн.

6. ВелӖдчысјаслыс торксӧмјассӧ колӖ вескӧдны кывсӧ гора шуалӧмӧн.

7. Уҗык колӖ уҗавны велавтӧмјаскӧд.

Ы ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. **Ы** шыпасөн төдмөдөм-могыс колө бостны **тыла** кыв, јукны сјјөс кык јитөд-вылө гора шуөмөн.

2. **Ты** јитөдсө колө лыддыны **торјөн**, медбөрја шысө һужөдөмөн.

3. Сыбөрын **ты-ыс ы** шыпассө јансөдны да петкөдлыны сјјөс велөдчысјаслы.

4. Буржыка төдмасөм-могыс велөдчысјас лөсөдөны төдса шыпасјасыс выль кывјас: **сын, лым, тыла, сыла, лыа, ылын, лыс.**

Кызі сјјө ужсө нуөдны, виэ. 23 лист. выл. 5 — 6 лыд.

7-Өд ЛИСТБОК ЛЫДДӨМ.

7-өд листбок колө лыддыны сјјө-жө, кызі лыддысны возза листбокјас.

КЫЗИ ТӨДНЫ, БЫДСӨН-Ө КУЖӨНЫ ЛЫДДЫГНЫ.

Кызі прөверитны, быдсөн-ө кужөны важ велөдөмсө лыддыны, висталөма-һин возын.

ТЫЛА СОТӨМ — ПУ ЛОТӨМ ГОРҢИКУҢА ГИЖӨМ.

Тажө сорһикуҗасө гижөны, кызі гижисны **Пашө муһө понөһ** сорһикуҗа.

ЛЫДПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Лыддөны да гижөны сјјө-жө лыдпасјас, кодјасөс гижисны 10-өд лунас.

12-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЛ КОЛӨ ВӨЧНЫ 12-Өд ЛУНАС.

1. Лыддөны 7-өд листбок.
2. **д** шыпасөн төдмөдөм.
3. **100**-өз тыр дасјасөн лыддөм-гижөм.

д ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс пуктө дөска жажјө торја шыпасјасыс течөм **Расад уна ош** сорһикуҗа.

2. Велöдыс кымыныскö гора лыддö сорнйкузасö, быд кыв чуннас петкöдлö. (Тöдтöмыс велöдчысјаслы сöмын медвоzza кывјыс). Велöдчысјас војдöр кывзöны, сесса асныс öтвылыс велöдыскöд лыддöны сорнйкузасö.

3. Велöдыс колöдö сорнйкузасыс **pacad** кыв (мукöдсö idралö) да лыддö сјöс јитöдјас-вылас торјöдлöмөн. Сыбöрын сјі-жö лыддöны велöдчысјасыс.

4. Велöдыс воzza јитöдсö — **pa**, idралö, велöдчысјасыс јуалö: „Мыј колі?“ Велöдчысјас шуöны: „**cad**“. Велöдыс лыддö сјöс **d**-вылас лчкöмөн (ударение). Сјі-жö велöдчысјас лыддöны-і.

5. Велöдыс **cad** кывјыс **d** шыпассö јансöдö да сөдтö сы-бердö **a**. Велöдчысјас лыддöны **da**. Велöдыс **a**-сö **ö**-өн вежö. Велöдчысјас лыддöны **dö**. **dö**-dinö сөдтö **pa** да шöктö кывсö ставнас лыддöныны. (**döpa**).

6. **d** шыпассö буржыка тöдмöдöм-могыс колö шöктыны велöдчысјаслы лөсöдны тöдса шыпасјасыс выл кывјас: **töda**, **nöda**, **шyda**, **nyd**, **lyd**, **möd**, **nöd**, **töd**, **tödca**, **töda**, **tödmала**, **сөдтöd**, **möddöda**, **dom**, **домала**, с. в.

7. Велöдчысјас гіжöны **d** шыпас.

100-ÖZ ТЫР dACJACÖH ЛЫддÖM-ГІЖÖM.

Тajö ужыс мунö важ-мозыс-жö.

13-d ЛУНАС ВЕЛÖДЧÖM.

МЫJ ВÖЧНЫ 13-d ЛУНАС.

1. Прöверитны — важ велöдöмсö вунöдöмаöс-абу.

2. Лөсöдавны сорнйкузajas торја шыпасјасыс (из разрезной азбуки) да гіжны најöс тетрадјасö.

3. Тöдса лыдпасјас лыддöныны-гіжны.

ГОРНЙКУЗАЈАС ЛÖGÖдALÖM-ЈЫЛЫГ.

Велöдчысјас кужыштöны-нын лыддöныны-гіжны. Тajö лунсан јешцö јонжыка колö тöждысны, мед велöдчысјас буржыка гөгөрвоöны лыддöнторсö. Сывöсна, сорнйкузajассö лөсöдöм-воzвылын, колö на-јылыс панны сорнй. Колö, мед сорнйкузajасыс вöліны велöдчыс-

јас олөм-јылыс, мед велөдчысјас асныс висталасны кушөм сорңикуза гижны. Медвојдөр позо панны сорни нывбаба олөм-јылыс. Сыбөрын колө заводитны лөсөдавны сорңикузас торја шыпасјасыс.

домө шушун дөмө горңикуза лөгөдөм.

Велөдыс: — Вайө лөгөдамөј торја шыпасјасыс со кушөм сорңикуза: **домө шушун дөмө.**

Кымын кыв тани?

Велөдчысјас: — Кујим.

Велөдыс: — Шуөј быд кыв торјөн.

(Велөдчысјас висталөны).

Велөдыс: — Шуамө сорңикузасө ставнас.

(Шуөны).

Велөдыс: — Öни асныд шыпасјасыс лөсөдөј **домө шушун дөмө** сорңикуза. Лөсөдөм-бөрын велөдчысјас велөдыскөд прөверитөны артмөма-абу сорңикузаыс.

Артмытөм инјассө кывјассө гора шуалөмөн вескөдөны.

Вескөдөм-бөрын велөдчысјас кывјассө торјөдлөны јитөдјас-вылө. Велөдыс щөктө лыдфыны велөдчысјаслы војдөр став јитөдсө дорвыв, сесга кызсурө (вразбивку).

Кор ставныс велаласны јитөдјассө лыдфыны, колө щөктыны сорңикузасө гижны.

домө шушун дөмө горңикуза гижөм.

Велөдыс: — Вайө сесга таяө сорңикузасө гижамөј. Висталөј, мыј медвојдөр гижныс? Ти кывјассө шуалөј, а ме гижа најөс.

Велөдчысјас лыдфөны дорвыв кывјассө, а велөдыс гижө. Гижөм кывјассө өтвылыс лыдфөны. Лыдфөм-бөрас велөдыс щөктө гижны сорңикузасө тетрадјасас.

Гижөм кывјасыс торкгалөм инјассө вескөдөны. Велаласны таяө сорңикузасө лучки гижны-да, выл сорңикуза лөсөдөны.

САШӨ ТАСА ПОМАЛӨ ГОРҢИКУҢА ЛӨГӨДӨМ.

Тажө сорникуҗа лөсөдөм позө нуөдны со кыҗи:

1. Велөдыс војдөр өтнас гора шуө сорникуҗасө, сесса велөдчысҗаскөд өтвылыс.

2. Велөдчысҗас сорникуҗасө војдөр торјөдлөны кывјас-вылө, сесса наыс бөр лөсөдөны сорникуҗасө.

3. Лөсөдигөн артмытөм инјассө вескөдөны.

4. Велөдчысҗас кывјассө торјөдлөны јитөдјас-вылө, мед оз вун, да унаыс лыдҗөны најөс.

5. Јитөдјассыс лөсөдөны выль кывјас: **Машө, лөса, пота, самалө, шөта, полө, поса.**

6. Сыбөрын вылыс лөсөдөны важ сорникуҗасө (**Сашө таса помалө**) да бара сјјөс лыдҗөны.

7. Горникуҗасө велөдыс гижө дөска-вылө, велөдчысҗас гижөны тетраҗасө.

8. Гижөм-бөрын вескөдөны артмытөм кывјассө. Сы-могыс велөдыс шөктө велөдчысҗасөс өткөн-өткөн лыдҗөны гижөм торсө.

Тажө ужјассө төдмалөм-бөрын велөдыс шөктө гижөны 9-өд листбокыс гижөм шыпасјаса сорникуҗа: **дөмө олөмсө төдө.**

Гижөм-бөрын колө лыдҗөны став сорникуҗасө 9-өд листбокыс.

9-Өд ЛИСТБОК ЛЫДҢӨМ.

9-өд листбокыс сорникуҗајассө лыдҗөны, кыҗи лыдҗисны воҗаа листбокјасыс. Отпырјөн лыдҗөм-бөрын колө шөктыны лыдҗөны өтө сорникуҗаөн быд велөдчысөс торјөн.

ЛЫДПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Колан лунјас мыј вөчисны, сјјө-жө вөчны.

14-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ ВӨЧНЫ 14-d ЛУНАС.

1. Важ велөдөмсө прөверитны.

2. Төдмөдны р шыпасөн.

3. Лөсөдавны төдса шыпасжасыг сорңикужажас да гижны најос.

4. Лыдданы 10-өд листбок лыддөгпанысыг.

5. Төдмөдны выль лыдпасжасөн **11-саң 20-өз.**

Р ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс сувтөдө дөска жақжө торја шыпасжасыг течөм **Расын уна ур** сорңикужа да лыддө сижос.

Велөдчысжас војдөр кывзөны, сесса отвылыс велөдыскөд щөщ лыддөны. Торјөдөны сорңикужасө торја кывжас-вылө да быд кыв торјөн лыддөны. **Ур** кывсө лыддөны бөрја шыпассө нужөдөмөн. Јансөдөны **р** шы.

2. Велөдыс петкөдлө **р** шыпас.

3. Медым **р** шыпаснас буржыка төдмасны, велөдчысжас лөсөдөны выль кывжас: **рыт, ныр, тар, шыр, шыран, турун, тырмас.**

4. Велөдыс пунктө шыпасжасыг со кущөм јитөдјас: **ру, ры, ро, ра, рө,** да щөктө лыддөны.

Кыңи воэө велөдөмсө нуөдны, висталөма-һин.

ТӨДСА ШЫПАСЖАСЫГ СОРҢИКУЖАЖАС ЛӨГӨДӨМ, НАЈӨС ГИЖӨМ-ДА.

Сорңикужажас лөсөдалөм-возын колө панлыны сорңи 10-өд листбокса серпас-јылыс. Сыбөрын щөктыны велөдчысжасөс лөсөдавны сорңикужажас.

РОМАНЛӨН ТУРУН ТЫРМӨ ГОРҢИКУЖА ЛӨГӨДӨМ.

Тажө сорңикужа лөсөдөм колө нуөдны таңи:

1. Велөдыс гора да јарскөба шуө сорңикужасө.

2. Велөдчысжас сиз-жө гора да јарскөба шуөны да висталөны кымын кыв сорңикужаас.

3. Велөдчысжас течөны сорңикужасө торја шыпасжасыг.

4. Велөдыс војдөр јуалө мыј течны көсјисны велөдчысжас, сесса щөктө лыддөны — мыј течисны.

5. Велөдчысжас лыддөны сорңикужасө, нелучки-јассө вескөдөны кывсө гора шуалөмөн.

6. Кывжассö торждöны јитöджас-вылö да лыддöны најöс вöјдöр дорвыв, сесса кызсурö (вразбивку). Кор велöдчысјас кутасны кужны лыддöны став јитöдсö, колö лöсöдны наыс выль кывјас: **ур, ру, дар, дöрöма, дöрöм.**

ДОМНАЛÖН ТУРУН ТЫРМÖ ГОРЊИКУЏА ГИЖÖМ.

Тажö сорњикуџа гижны велöдöм нуöдöны со кызі: Велöдчысјас гора, јарскöба шуöны сорњикуџасö. Велöдыс гижö сјјöс, щöктö велöдчысјаслы визöдны, кызі сылөн гижигас кыс ветлö.

2. Велöдчысјас лыддöны велöдыслыс гижöмсö.

3. Велöдчысјас гижöны сорњикуџасö татраджасас.

4. Гижöм-бöрын велöдчысјас лыддöны кывжассö вöјдöр дорвыв, сесса кызсурö (вразбивку).

Та-бöрын колö лöсöдны выль сорњикуџа.

РАСЫН СУЛАЛÖ УНА ПУ ГОРЊИКУЏА ЛÖГÖдÖМ.

Тажö сорњикуџасö лöсöдöны воџа сорњикуџа лöсöдöм ногөн-жö.

2. Лучкi төдмасасны сорњикуџанас-да, колö торждöны кывжассö јитöджас-вылö, јитöджассыс лöсöдны выль кывјас.

ЈИТÖДЈАСГЫС ВЫЛЬ КЫВЈАС ЛÖГÖдÖМ.

Велöдыс: — Вajö тајö јитöджассыс лöсöдамöј выль кывјас. Лöсöдам **ура** кыв.

Кымын јитöд тајö кывјас?

Велöдчысјас: — Кык јитöд.

Велöдыс: — Воџаыс кущöм? Мöдыс?

Велöдчысјас: — Воџаыс — **у**, мöдыс — **ра**.

Велöдыс: — Вылыс шыпасјассыс кывсö лöсöдöј.
(Велöдчысјас лöсöдöны).

Велöдыс щöктö лыддöны мыј лöсöдiсны. Велöдчысјас лыддöны. Велöдыс щöктö бöр торждöны јитöджассö. Велöдчысјас торждöны.

Велöдыс: — Лöсöдöј выль кыв: **пура**. Кымын јитöд тани?

Велөдчысјас лөсөдөны воҗа-ногыс-жө. Сыбөрын велөдыс щөктө лөсөдны јешщө со кущөм кывјас: **улө, суна, рана.**

Став кывјассө лөсөдөм-бөрын **Расын сулалө уна пу** сорныкуҗасө колө гижны ставнас.

РАСЫН СУЛАЛӨ УНА ПУ СОРНЫКУҖА ГИЖӨМ.

Тажө сорныкуҗа гижөм колө нуөдны со кызі:

1. Велөдчысјас лыдөөны сорныкуҗасө.
2. Велөдыс гижө сорныкуҗасө, велөдчысјаслы щөктө виқөдны, кызі сылөн кыс гижигас ветлө.
3. Велөдыс гижөмсө щөктө лыдөөны.
4. Велөдчысјас гижөны сорныкуҗасө асланыс тетрадјасө.
5. Гижөм-бөрас велөдчысјас лыдөөны став кывсө војдөр дорвыв, сесса кыссурө.

Тажө уҗ помасөм-бөрын колө щөктыны велөдчысјасөс гижны писменнеј гижөдсө 10-өд листбокыс.

10-d ЛИСТБОК ЛЫДӨӨМ.

Тажө уҗсө колө нуөдны, кызі нуөдид 5-өд листбок лыдөөм.

ЛЫДПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Выл лыдпасјасөн (11 — 20) төдмөдиг колө виставны, кущөм лыдјас гижөны кык пасөн. Сы-могыс тајө лыдјассө колө пуктавны щөткі-вылө.

15-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЛ КОЛӨ ВӨЧНЫ 15-ӨД ЛУНАС.

1. Важ велөдөмсө прөверитны, абу-ө вунөдөмаөс.
2. I шыпасөн төдмөдны.
3. Шыпасјасыс сорныкуҗасө лөсөдны, гижны-да.
4. 11-сан 20-өҗ лыдпасјас гижны.

I ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс лыдөө **2 арөса пи** сорныкуҗа. Сыбөрын сјјө-жө велөдчысјас лыдөөны. Сесса велөдыс **пи**-сө щөктө лыдөөны торјөн, медбөрја шысө нүжөдөмөн.

2. Велöдыг петкөдлө велөдчысјаслы і шыпас. Сы-
бöрын велөдчысјас лыѳѳöны со кущöм кывјас: **мі,**
ті, сі, ді.

3. Буржыка тајö шыпаснас төдмасөм-могыс велөд-
чысјас лөсөдлөны төдса шыпасјасыс со кущöм кыв-
јас: **кулі, пырі, нүі, пүі, іd, іdрала, іс, ісалө, олі-вылі,**
өні, муні, Мішө, піла, іndө.

ӨРІН НУИС МИШӨЛЫ ІD ГОРҢИКУҢА ЛӨГӨDӨМ.

Тајö уж колө нуөдны со кызі:

1. Војдөр велөдыг гора да јарскөба шуө тајö
сорңикуҗасө.

2. Сесса велөдчысјас шуөны сорңикуҗасө да вiс-
талöны кымын кыв сені.

3. Велөдчысјас лөсөдöны сорңикуҗасө торја шы-
пасјасыс.

4. Велөдыс јуалө, кущöм сорңикуҗа көсјисны лөсөд-
ны, щөктө лыѳѳыны велөдчысјасөс—мыј налөн артміс.

5. Кывјас шуалөмөн прөверитöны да лөсөдöны
торксалөмінјас.

6. Велөдчысјас лыѳѳöны лүчки лөсөдөм сорңи-
куҗасө.

7. Кывјассө торјөдлөны јитөдјас-вылө да лыѳѳöны
најөс војдөр дорыв, сесса кыҗсурө (вразбивку).

8. Төдмалөм јитөдјасыс лөсөдалöны унжык выл
кывјас.

ӨРІН НУИС МИШӨЛЫ ІD ГОРҢИКУҢА ГИЖӨМ.

Тајö сорңикуҗасө гижны велөдны колө со кызі:

1. Велөдчысјас шуөны сорңикуҗасө, а велөды-
гыс гижө сјјөс, велөдчысјаслы щөктө вiҗөдны, кызі
кісө гижигас новлөдлө.

2. Велөдчысјас лыѳѳöны гижөм сорңикуҗасө.

3. Велөдчысјас асныс гижöны сорңикуҗасө.

4. Велөдчысјас лыѳѳöны гижөмсө војдөр быд кыв
дорыв, сесса кыҗсурө (вразбивку).

Та-бöрын поҗө гижны выл сорңикуҗајас.

MI INDIM ID MU GORHIKUZA LÖGÖDÖM, GIJÖM-DA.

1. Тајо сорникузасо шыпасјасыс лөсөдөм да гижөм мунө воҗҗа-мозыс-жө.

2. Бөрыннас велөдчысјаслы колө шөктыны гижны 11-öd листбок помыс пиҗменнеј гижөдсө. (**Өринөс олөмыс өрөдис**).

3. Велөдыс висталө велөдчысјаслы: а) быд сорникуза-пө заводитчө гижны ыҗыд шыпасөн; б) быд сорникуза гижөм-бөрын помас пуктысө чут (точка).

Тајо уж помалөм-бөрын колө лыдфыны 11-öd листбок.

11-d ЛИСТБОК ЛЫДФЫМ.

Лыдфысан уҗыс мунө 5-öd листбок лыдфөм-моз-жө. Лыдфөм-бөрын поҗө панны сорни лыдфөм-јылыс со кушөм жуасанјасөн:

а) Код-јылыс ми лыдфим?

б) Мыј сјјө лоөма?

в) Мыј-вөсна?

г) Мыј-вөсна Öринлы лоө быдтор аслыс вөчны?

д) Мыјла сөкыд дөва гөль-олөмыд?

ЛЫДПАС ТӨДМАЛӨМ.

Важыс.

16-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ КОЛӨ ВӨЧНЫ 16-d ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

К шыпасөн төдмөдны.

Tөдса шыпасјасыс сорникузас лөсөдны, јитөд-јасыс выл кывјас лөсөдны. Сорникузасө гижны.

Tөдса лыдпасјас гижны.

К ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс **к** шыпасјас чорыдҗыка шуөмөн гора лыдфө **Воклөн кык машина** сорникуза. Велөдчысјас војдөр кывзөны, сөсө асныс велөдыс-мозыс-жө лыдфөны.

2. Велöдыг петкөдлө велөдчыгяслы к шыпас да щөктö лыдфыны со кущöм жітөджас да кывјас: **кы** — **кыла**, **ку** — **кула**, **ко** — **колö**, **кö** — **кöмала**, **кi** — **кiса**.

3. Медым к шыпасөн буржыка төдмасны, да мед оз вун сіјö, колö щөктыны велөдчыгяслы лөсөдны торја шыпасјасыг со кущöм кывјас: **кöш**, **куш**, **кöм**, **код**, **кос**, **кыд**, **кыш**, **кын**, **кыр**, **көр**, **кор**, **сук**, **лук**, **лок**, **вок**, **пök**.

Кызі нуөдны сіјö ужсö вiқөд 23 літб. вылысса 5—6 лыдјасулыг.

ТОРЈА ШЫПАСЈАСЫГ ГОРҢИКУҢАЈАС ЛӨГӨ- дӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Горңикуҗас лөсөдөм-воҗвылын колö велөдчыг-
аскөд панны сорңи комунна-јылыг (12-өд літбокын).

ЛУКАӨС ОЛӨМЫС ТОПӨДИС ГОРҢИКУҢА ЛӨГӨдӨМ.

Тажö сорңикуҗа лөсөдөм колö нуөдны со кызі:

1. Велöдыг гора да јарскöба шуö тајö сорңикуҗасö.

2. Велöдыг-бöрын сіјö-жö шуöны велөдчыгјас да вiсталоны кымын кыв сенi.

3. Велөдчыгјас лөсөдöны сорңикуҗасö торја шы-
пасјасыг.

4. Велöдыг јуалö кущöм сорңикуҗа көсјисны лө-
сөдны, щөктö лыдфыны — мыј налөн артмiс.

5. Гора кывјас шуалөмөн лөсөдöны торксалөмiнјас.

6. Велөдчыгјас лыдфыны лучкi лөсөдөм сорңи-
куҗасö.

7. Кывјассö торјөдлöны жітөджас-вылö да лыдфö-
ны најöс, војдөр дорвыв, сесса кыҗсурö.

8. Кор велаласны став жітөд бура лыдфыны, колö
лөсөдны наыг выль кывјас: **лөмыс**, **лудiс**, **томыс**, **пөдiс**.

9. Бөрвылас велöдыг щөктö жітөдјасыг бара **Лукаөс**
олөмыс топөдiс сорңикуҗа лөсөдны да лыдфыны сіјöс.

ЛУКАӨС ОЛӨМЫС ТОПӨДИС ГОРҢИКУҢА ГИЖӨМ.

Тажö сорңикуҗасö гiжны велөдчöны со кызі:

1. Велөдчыгјас шуöны сорңикуҗасö, велöдыг гiжö
сiјöс, велөдчыгјасы цiсгö вiқөдны, кызі гiжiгас кi-

сө новлөдлө. Индө велөдчысјаслы, сорнїкузас-пө заводчө гїжсыны ыжыд шыпасөн.

2. Велөдчысјас лыддөны гїжөм-бөрын сорнїкузасө.

3. Велөдчысјас гїжөны сорнїкузасө асланыс тетрадјасө.

4. Гїжөм-бөрын војдөр лөсөдөны артмытөм кывјассө, сесса велөдчысјас лыддөны гїжөмсө војдөр дорвыв, сесса кызсурө.

ЛУКА ПЫРИС КОММУНАӨ ГОРНІКУЗА ЛӨГӨДӨМ.

Ужыс мунө воzza сорнїкуза лөсөдөм-моз-жө.

Ѕїтөдјас-вылө јукөм-бөрын поzө лөсөдны со кушөм выль кывјас: **луна, муна, пыка.**

КОММУНАЫН ЛОИ СЫЛЫ ДОЛЫД ГОРНІКУЗА ЛӨГӨДӨМ.

Ужсө колө нуөдны кызї возын сорнїкузас лөсөдім. Ѕїтөдјасыс поzө лөсөдны со кушөм выль кывјас: **муын, мулы, налы, лыдын, лыын, сына.**

Тажө сорнїкуза гїжөм-бөрын велөдчысјаслы колө шөктыны гїжны 12-өд лїстбокыс меулысса гїжөдсө. (**Машина-пыр лөө долыд олом**). Гїжөм-бөрын колө лыддыны ставсө 12-өд лїстбокыс.

КОММУНА-ЈЫЛЫГ ЛЫДДОМ.

(12-өд лїстбок).

Лыддөм-бөрын вїст-јывсыс колө панны сорнї. Велөдчысјас мед вїсталасны со кушөм јуасанјас-вылө:

- а) Мыј-јылыс мї лыддїм?
- б) Кодөс бөрјїсны старөстаө?
- в) Кызї ужалїсны коммунаын?
- г) Буржык-абу овны да ужавны коммунаын?
- д) Кушөмкө коммуна тї адзывлїнныд-енө?

(Кодкө-кө адзылөма, мед сїјө вїсталас коммуна-јывсыс, кызї сенї олөны да ужалөны).

ЛЫДПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Задачас лөсөдавны лыдпасјассө поzө бостны лыддөгпанысыс 36-д лїстб., шуам:

Кымын лун тырмө тiјан (өтка) овмөсын гөрны-
ыщкыны, вундыны, вартны?

Көзән машина көзө 5 гектар му 1 лунөн. Уна-ө
сijö көзас 3, 4 лунөн? с. в.

Лыдпасјасө колө пуктавыны щөтки-вылө, дај гiжны.

17-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ КОЛӨ ВӨЧНЫ 17-d ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

Ј шыпасөн төдмөдны.

Шыпасјасыг сорңикузјас лөсөдны, гiжны најөс.

Кывјитөдјас визыс-визө вужөдавны.

Важ лыдпасјас гiжны.

Ј ШЫПАСКӨД ТӨДМӨДӨМ.

Велөдыс петкөдлө да лыдфө **Мөс дојмөма** сорңи-
куза. Велөдчысјас војдөр кывзөны, сесса асныс сijö-
жө висталөны. Сыбөрын велөдыс щөктө **дојмөма** кыв-
сө торјөдны јитөдјас-вылө. Велөдыс **дој** јитөдсө јан-
сөдө да гора шуө сijөс **ј**-сө һужөдөмөн. Сиз-жө (**ј**-сө
һужөдөмөн) шуөны сijö јитөдсө велөдчысјас.

2. Велөдыс петкөдлө велөдчысјаслы **ј** шыпас. Щөк-
тө лыдфыны со кущөм кывјас: **ој, сој, тој, шој, лој,**
мыј, кыј, лыј.

3. **Ј** шыпассө буржыка төдмалөм-могыс, да мед
важ шыпасјас оз вунны, велөдчысјас лөсөдөны төд-
са шыпасјасыс јешщө со кущөм кывјас: **мөсјас, өш-
јас, јон, јем, јөн, јөр, јөртөд.** Кызi сijö ујсө нуөдны,
визөд 23 листб. выл. 5—6 лыдјасулыс.

ШЫПАСЈАСЫГ ГОРҢИКУЗАЈАС ЛӨГӨДӨМ,
ГИЖӨМ-dA.

Горңикузјас лөсөдлөм возвылын колө велөдчыс-
јаскөд панны сорңи 13-d листбокса вист-јылыс сер-
пас-сертыс. Сыбөрын позө лөсөдлыны сорңикузјас.

МИЈАН МӨС СУЛАЛӨ 60 ЛУН ГОРҢИКУЗА ЛӨГӨДӨМ.

Тажө уј колө нуөдны со кызi:

1. Велөдыс гора да јарскөба шуө сорңикузасө.

2. Велөдчысјас сыбөрын сјјөс шуөны да висталөны кымын кыв сені.

3. Велөдчысјас лөсөдөны сорңикузасө торја шыпасјасыс.

4. Велөдыс јуалө, кушөм сорңикуза көсјисны лөсөдны, щөктө лыдфөны велөдчысјаслы, мыј налөн артмис.

5. Гораа кывјас шуалөмөн прөверитөны да лөсөдөны торксалөмінјас.

6. Велөдчысјас лыдфөны лучкі лөсөдөм сорңикузасө.

7. Кывјассө торјөдөны јитөдјас-вылө да лыдфөны најөс војдөр дорвыв, сесса кызсурө.

ГОРҢИКУЗАСӨ ГИЖӨМ.

Горңикузасө гижны велөдны колө со кызі:

1. Велөдыс гора шуө сорңикузасө. Сыбөрын сјзі-жө велөдчысјас шуөны. Велөдыс гижө сорңикузасө, велөдчысјас виҙөдөны, кызі гижыслөн кыс ветлө.

2. Гижөм-бөрын велөдчысјас лыдфөны гижөдсө.

3. Велөдчысјас гижөны сорңикузасө тетрадјасө. Төртөм кывјассө лучкі вужөдалөны мөд виҙө.

4. Велөдчысјас лыдфөны гижөм кывјассө војдөр дорвыв, мөдамөд-бөрсаыс, сесса сорлалөмөн.

МӨСЈАСЛЫ КАРТАӨ ПЫРӨ ШОНДИ ГОРҢИКУЗА ЛӨГӨДӨМ.

Тажө сорңикузасө лөсөдөны возза сорңикуза-моз-жө. Сорңикуза лөсөдөм-бөрын велөдыс щөктө гижны ыга-вылыс (13-д листбокыс) писменнеј гижөдсө.

ЈӨЛА МӨСЈАС ҢИМА ВІГТ ЛЫДФӨМ.

Лыдфигөн колө щөктыны велөдчысјаслы сувтлыны быд чут (точка)-вылө.

Лыдфөм-бөрын колө панны сорңи лыдфөм вист-јылыс: Мыј-јылыс ми өні лыдфим? Кызі виҙөны мөсјасөс коммунаын? Кызі најөс сені чередитөны? Кызі ти

чередитанный мөсҗастө? Кодногыс буржык мөсҗастө
виҗны?

Таҗи сорҗитөм-бөрын колө прөверитны ставныс-ө
кужоны лыҗҗыны вистсө. Сы-могыс колө щөктыны
лыҗҗыны вистсө торја сорҗикуҗажасөн быд велөдчыс-
лы торјөн.

ЛЫДПАСЈАС ГИЖАЛӨМ.

Лыдпасјас колө гижавны лыҗҗөм вист-јылыс-жө.
Поҗө јуавны велөдчысјаслыс:

1. Кымын килограм турун мөскыд сојас өҗи лу-
нөн? (12—25).

2. Ізасөн-кө вердны, уна-ө сјјө ковмас өҗи лу-
нөн? (24—30).

3. Кымын лун сулалө тјјан мөскыд? (50, 60, 70, 80).

4. Кымын доҗ кужөд шөркоҗа лыҗҗөмөн сето
быд мөс быд во? (20, 30) С. в.

Став тајө лыдпассө колө пуктыны щөтки-вылө,
гјжны-і.

Велөдчөм помасігас поҗө гјжны төлыс да лун лыд.

18-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ ВӨЧНЫ 18-д ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

В шыпасөн төдмөдны.

Шыпасјасыс лөсөдны сорҗикуҗажас, кывјассө јук-
лыны јитөдјас-вылө, јитөдјасыс лөсөдлыны выл кывјас.

Велөдчыны вужөдны кывјитөдјас өҗи виҗыс мөдө.

Велөдчыны гјжны лыдпасјас **21-саң 50-өҗ.**

В ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ

1. Велөдыс гора лыҗҗө торја шыпасјасыс лөсөдөм
вөв кыв **в** шысө нужөдөмөн. Велөдчысјас војдөр кывзө-
ны, сесса асныс **вөв** кывсө велөдыс-мозыс-жө шуоны.

2. Велөдыс петкөдлө велөдчысјаслы **в** шыпас да
щөктө налы лыҗҗыны со кущөм јитөдјас: **ва, во, ви.**

3. **В** шыпасөн буржыка төдмасөм-могыс велөдчыс-
јас лөсөдөны төдса шыпасјасыс со кущөм кывјас:

вöла, вола, вылö, вына, вома, воша, вiна, вура, вунö, вала, васа, вор, ворса, вöр, вöра, вурун, вöрын.

Кыҗи тајö уҗсö нуöдны виҗ. 23 л. выл. 5—6 лыд.

ГОРҢИКУҢАЈАС ЛÖГÖдÖМ, ГИЖÖМ-ДА.

ГорҢикуҢајас лöсöдöм возвылын колö панны сор-
ни **Вöр-јылыс** (14-öд листб.).

КОМІ МУ ВÖРА ГОРҢИКУҢА ЛÖГÖдÖМ.

Тајö уҗ колö нуöдны со кыҗи:

1. Велöдыс гора да јарскöба шуö сорҢикуҢасö.
2. Велöдчысјас сiҗи-жö сiҗöс шуöны да вiсталöны кымын кыв сени.
3. Велöдчысјас лöсöдöны сорҢикуҢасö шыпасјасыс.
4. Гораа кывјассö шуалöмөн артмытöм кывјассö лöсöдöны.
5. Велöдчысјас лыдфöны лүчки лöсöдöм сорҢикуҢасö.
6. Кывјассö торјöдлöны јитöдјас-вылö да лыдфöны најöс војдöр дорвыв, сесса кыҗсурö.
7. Лöсöдöны јитöдјасыс выл кыв: **кора**.
8. **Комі му вöра** сорҢикуҢа гижöны.

Гижöм-бöрас колö лöсöдны выл сорҢикуҢа: **Вöр мијанöс вердö**.

ВÖРСÖ КЫЛÖДАМ КАРДОРÖ ГОРҢИКУҢА ЛÖГÖдÖМ.

Тајö сорҢикуҢасö лöсöдöны важјас-ногыс-жö. Кыв јитöдјасыс поҗö лöсöдны со кущöм выл кывјас: **кылö, кырö, лöдö, лöдам, дорö, сöрö, карсö, лöсö**.

Тајö сорҢикуҢа лöсöдöм-бöрын колö лыдфыны 14-д листбок.

14-д ЛИСТБОК ЛЫДФÖМ.

Лыдфысигөн колö щöктыны сувтлыны быд чут-вылö.

Лыдфысöм-бöрын колö нуöдны сорҢи лыдфöм тор-јылыс, шуам, таҗи:

а) Мыј-јылыс ти лыдфинныд?

б) Мыј мијанлы воö кер лeҗöмыс да кылöдöмыс?

в) Јешщö кущöм бур вöрыс кер-кынңи?

г) Вöрыс-кö ез вöв, кущöм олöм ескö вöли мијан?

Лыддöм вiст-јылыс сорнiтöм-бöрын јешщö колö щöктыны лыддыны вiстсö, быд велöдчыс мед лыддас öтi сорнiкузаөн.

Сыбöрын поңö вужны лыдпасјас велöдны.

ЛЫДПАСЈАС ТÖДМАЛÖМ.

Колö велöдчысјасöс буржыка тöдмöдны даса (десятки) да öтка лыда (единицы) щöтөн.

Тажö ужсö нуöдны колö щöтки отсöгөн: быд лыдпас гiжöм воңвылын колö лыдсö војдöр пуктыны щöтки-вылö.

Задачајас колö лöсöдны кер-дiнын да вöрын ужалöм-јылыс, гортгöгөр уж-јылыс-да, шуам: кымын лун тiјан ветлiсны сортовка лезны? донаöс-ö тiјанын керјас? Ыжыд-ö воö пöфелшина кер лезöмыс? дона-ö тiјан оланiнын ош-ку? да с. в.

Велöдчöмсö помалiгөн поңö гiжны во лыд, тöлыс да лун (1929 X/25).

19-д ЛУНАС ВЕЛÖДЧÖМ.

МЫЈ КОЛÖ ВЕЛÖДНЫ 19-д ЛУНАС.

Важ велöдöмсö прöверiтны.

Б шыпасөн тöдмöдны.

Лöсöдны сорнiкузајас шыпасјасыс, торјöдлыны сiјöс кывјас-вылö, кывјассö — јiтöдјас-вылö. Јiтöдјас-сыс лöсöдлыны выль кывјас.

Горнiкузајассö гiжавны.

Виңыс-виңö кывјас вужöдны.

Важ лыдпасјас гiжавны.

Б ШЫПАСÖН ТÖДМÖDÖМ.

1. Велöдыс гора да јарскöба б-вылö лiчкöмөн лыддö **раб** (сур да ырöш вöчiгөн колас сукыс). Велöдчысјас војдöр кывзöны, сесса агныс гораа шуöны: **раб**.

2. Велөдыг петкөдлө **б** шыпас да щөктө лыддыны со кушом жітөдјас да кывјас: **ба—баба, бо—бокө, бу—бур, бы—бырө, бі—бі, бө—бөрө.**

3. Тајө шыпаснас јешщө буржыка төдмасөм-могыг велөдчысјас лөсөдөны шыпасјасыг выл кывјас: **бобө, быдса, шобны, арбыд, бурөдны, шыблавны, шабді.**

Кызі тајө ујсө нуөдны віжөд 23 лістб. вылысса 5—6 лыдјасулыг.

ШЫПАСЈАСЫГ ГОРҢИКУҢАЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГІЖӨМ-ДА.

1. ГорҢикуҢајас лөсөдөм воҢвылын колө војдөр сорҢитны віка турун серпас-јылыг, сесса вөлісті горҢикуҢајассө лөсөдны.

БОРИС БАРА КУРТӨМА ВИКА ГОРҢИКУҢА ЛӨГӨДӨМ, ГІЖӨМ-ДА.

ГорҢикуҢасө лөсөдөмыс мунө воҢза лунјасө кызі сорҢикуҢајас лөсөдісны, сізі-жө. Јітөдјас-вылө торјөдлөм-бөрын жітөдјассыс поҢө лөсөдны со кушом выл кывјас: **матө, вітө, төба, төра, віра, катө, рама.**

ГорҢикуҢасө тетрадјасө гижігөн колө віжөдны, мед велөдчысјас віжө төртөм кывјассө лүчки вужөдасны мөд віҢас.

Тајө сорҢикуҢасө гижөм-бөрын колө щөктыны гижны Ңига-вылыг пісменнеј гижөдјассө 15-өд лістбокыс. Сыбөрын колө сіјө лістбоксө лыддыны.

БУР ТУРУН-ЈЫЛЫГ ВІГТ ЛЫДДӨМ.

Оз ков вунөдны щөктыны велөдчысјаслы лыддысігөн чутјас-вылын сувтыштлыны.

Лыддөм-бөрын колө віст-јывыс сорҢитыштны:

- а) Мыј-понда Бөрө Иван быд ар мајшасліс?
- б) Кушөма сылөн арнас мөсјас лыстылісны?
- в) Кызі Иван турунасіс?
- г) Кытчө сіјө турунсө көзіс?
- д) Кушөм да уна-ө турун сылөн быдміс?
- е) Кызі сылөн мөскыс кутіс лыстыны?

2. Велöдыс жуалö: „Кущöм выль шы тани кылö?“ Велöдчысјас шуöны: **е**. Сыбöрын велöдыс петкöдлö **е** шыпассö да щöктö велöдчысјаслы лыдфöныны со кущöм кывјас: **ем, ен, ек, еј**.

3. Буржыка тајö шыпаснас тöдмасöм-могыс велöдчысјас лöсöдöны тöдса шыпасјасыс со кущöм кывјас: **ме, мешöк, те, тенад, ведра, шедны, керны, Петыр, берин, ректыны, сетöр, нер, термöдлыны, вердны**. Кызї тајö ужсö нуöдны виң. 23 листб. выл. 5—6 лыд.

ПЕТЫР ВЕСАЛÖ КÖЛДЫС ГОРҢИКУҢА ЛÖГÖдÖМ.

Тајö уж колö нуöдны со кызї:

1. ГорҢикуҢа лöсöдтöз велöдыс нуöдö сорҢи кöјдыс весалöм-јылыс серпас-сертї (16-öд листбок).

2. Сыбöрын велöдыс гора да јарскöба шуö **Петыр весалö кöјдыс** сорҢикуҢа.

3. Велöдчысјас војдöр кывзöны, сесса асныс велöдыс-мозыс-жö шуöны гора да јарскöба сорҢикуҢасö, висталöны кымын кыв сенї.

4. Велöдчысјас торја шыпасјасыс лöсöдöны сорҢикуҢасö.

5. Кывјассö гора лыдфöмөн вескöдöны торксалöм-инјассö.

6. Велöдчысјас лыдфöны лучкї лöсöдöм сорҢикуҢасö.

7. Кывјассö торјöдлöны јитöдјас-вылö да лыдфöны најöс војдöр быд јитöд дорвыв, сесса кызсурö

8. Јитöдјасыс лöсöдöнывыл-кывјас: **веса, лöса, песа**

9. Јитöдјасыс вылыс лöсöдöны важ сорҢикуҢасö. да лыдфöны сїјöс.

Сы-бöрын сорҢикуҢасö поҢö гїжны.

ПЕТЫР ВЕСАЛÖ КÖЛДЫС ГОРҢИКУҢА ГИЖÖМ.

Тајö велöдöмсаң поҢö щöктыны велöдчысјаслы гїжны сорҢикуҢасö вескыда печатнеј шыпасјасыс лöсöдöм-вылыс (кодöс асныс лöсöдöсны). Велöдчысјасöс кокҢöдöм-могыс воҢвыв колö öшöдны стенö лїбö дöска-вылö став писменнеј шыпассö, гырысјассö

і посніјассө. Кущөмкө шыпас-кө налөн вунөма, виқөд-ласны стен-вывса шыпасјас-вылө дај гижасны мыј налы колө. Бур ескө вөлі, стен-вывса шыпасјасас-кө гөрд чернїлаөн пасјөма кысаң колө заводїтны гїжны шыпассө

Велөдчысјас кымыныскө лыддөны торја шыпас-јасыс лөсөдөм сорнїкузасө да гїжөны сы-вылыс писменней шыпасјасөн асланыс тетрадјасө. Колө воз-выв велөдчысјаслы вїставны, мыј сорнїкузә заводїт-чө гїжны ыжыд шыпасөн.

Сорнїкузә гїжөм-бөрын велөдыс щөктө быд велөдчыслы лыддөны гїжөдсө војдөр дорвыв, сесса кықсурө, сорти-кості.

Гїжөм-лыддөнысөм-бөрын лөсөдөны выл сорнїкузә.

ВЕСАВТӨМ КӨЈДЫС АБУ БУР ГОРНҢКУҢА ЛӨГӨДӨМ, ГҢЖӨМ-ДА.

Тажө ужсө колө нуөдны воқза уж-моз-жө. Јитөд-јассыс поқө лөсөдны со кущөм выл кывјас: **бура, абутөм, көја.**

Сорнїкузә лөсөдөм-лыддөм-бөрын колө щөкты-ны гїжны писменней гїжөдсө 16-өд лїстбокыс.

Сы-бөрын колө лыддөны 16-өд лїстбоксө ставнас.

16-Өд ЛЫСТБОК ЛЫДДӨМ.

Вїстсө војдөр лыддө велөдыс ачыс. Лыддөм-бөрас сорнїтыштөны мыј-жылыс лыддөс, шуам со кущөм јуасанјас сетө:

- а) Кущөма быдмөма ідыс Педөр Петырлөн?
- б) Мыј-понда сїјө омөла быдмөма?
- в) Кущөма быдмөма ідыс Ондрејлөн?
- г) Мыј-понда сылөн бура быдмөма?
- д) Тїјан весалөны-оз көјдысјастө?

Сорнї нуөдөм-бөрын велөдыс щөктө лыддөны велөдчысјаслы өтї сорнїкузәөн. Лыддөныс гора лыддө, а мукөдыс нїга-сертї нелучкї лыддөмјассө індөны да щөктөны вескөдны.

Лыддөм-бөрын вужөны лыдпасјас велөдны.

ЛЫДПАСЈАС ТӖДМАЛӖМ.

ВелӖдчысјас тӖдмасӖны да гижӖны кык паса лыд-
јас. НајӖс бӖстӖны со кущӖм вӖсталӖмјасыс:

КомӖ областын 1927-д воын вӖлі 64 кӖјдыс ве-
салан машина, 1928-д воын — 89.

Ӗтыжда му-вылыс ӗаӗ-воӖ весалӖм да весавтӖм
кӖјдысӖн вӖдӗтчӖгӖн со кықӖ:

ВесалӖм кӖјдысыс: ВесавтӖм кӖјдысыс:

ШобдӖ — 75 кг.   37 кг.

ЗӖр — 100 кг.   49 кг.

КолӖ тӖждысны, меӖ велӖдчысјас бура тӖдасны—
кӖнӖ сулалӖны лыдын Ӗтка лыдјас (единицы), кӖнӖ
дасјас (десятки). Сы-могыс быд лыдыс колӖ вӖстав-
ны кымын дас сенӖ, кымын Ӗтка лыд-да. ТанӖ урчӖ-
тӖм лыдјасыс-кынқӖ колӖ бӖстны нӖшта бокӖвеј лыдјас.

ВелӖдчӖмсӖ помалӖны во, тӖлыс да лун пасјалӖмӖн.

21-д ЛУНАС ВЕЛӖДЧӖМ.

МЫЈ ВӖЧНЫ 21-Ӗд ЛУНАС.

Важ велӖдчӖмсӖ прӖверӖтны.

Г шыпасӖн тӖдмӖдны.

Шыпасјасыс сорнӖкуза лӖсӖдны да јӖтӖдјасыс
вӖл кывјас лӖсӖдны. СорнӖкузајассӖ гижны (печат-
неј-вылыс). Лыдпасјас тӖдмавны да гижны 1-саӗ
100-Ӗз.

Г ШЫПАСӖН ТӖДМӖДӖМ.

1. ВелӖдыс гора шуӖ гӖр г-сӖ чорыда шуӖмӖн.
ВелӖдчысјас сӖқӖ-жӖ шуӖны—гӖр.

2. ВелӖдыс г шыпас петкӖдлӖ да щӖктӖ велӖд-
чысјаслы лыдчыны со кущӖм јӖтӖдјас да кывјас: гу —
гуг, гы — гыр, га — гаг, гӖ — гӖн, го — гор.

3. ТајӖ шыпаснас буржыка тӖдмасӖм-могыс велӖд-
чысјас лӖсӖдӖны со кущӖм кывјас: гӖрјас, Јогор, ма-
јег, гӖгрӖс, гормӖг, агас, гӖрӖд, сапӖг, гӖтыр, гӖгӖн.

КықӖ тајӖ ужсӖ нуӖдны вӖз. 23 л. выл. 5—6 лыд.

ГОРНИКУҢАЈАС ЛӨСӨДӨМ (ШЫПАСЈАСЫГ), ГИЖӨМ-dA.

Горникуҗас лөсөдавтөҗ велөдчысјаскөд колө сорһыштны неуна 17-өд листбокса серпасјас-јылыс да мыј на-јылыс һигаас гижөма. Колө лөсөдны со кушөм сорһикуҗас:

Плугјас дорёны карјасын.

Уна плуг вајисны комиё.

Ми гёрам плугён.

Мујастё колө өтувтны.

Өтувтём мујас гёрам тракторён.

Горникуҗассө лөсөдны со кыҗи:

1. Велөдыс гора да јарскөба шуё сорһикуҗасө.
2. Велөдчысјас војдөр кывзёны, сесса асныс сорһикуҗасө шуёны да висталёны кымын кыв сені.
3. Велөдчысјас шыпасјасыс лөсөдөны сорһикуҗасө.
4. Кывјассө гора лыдөдөмөн вөскөдлөны артмытөминјассө.
5. Велөдчысјас лыдөдөны лучки лөсөдөм сорһикуҗа.
6. Кывјассө торјөдлөны јитөдјас-вылө да лыдөдөны најөс војдөр дорвыв, сесса кызсурө (вразбивку).
7. Јитөдјассыс вылыс сорһикуҗасө лөсөдөны да лыдөдөны сјјөс ставнас.

Горникуҗа лөсөдөм-бөрын колө сјјөс гижны. Гижан уҗсө нуөдны со кыҗи:

1. Велөдчысјас војдөр кымыныскө лыдөдөны торја шыпасјасыс лөсөдөм сорһикуҗа, сесса гижёны (велөдыс оз-һин петкөдлы кыҗи колө гижныс). Велөдыс виҗөдө ыжыд шыпасјасан-ө заводитасны сорһикуҗасө гижны да лучкиө вужөдасны өһи виҗыс мөд виҗө төртөм кывјас.

2. Горникуҗаыс гижсас-да, велөдыс шөктө велөдчысјасөс лыдөдыны гижөдсө војдөр дорвыв, сесса кызсурө.

3. Колө шөктыны гижны һигаыс пиҗменней гижөдсө. Тајө сорһикуҗас лыдөдөм-гижөм-бөрын колө лыдөдыны 17-өд листбок.

ГОР-ЈЫЛЫГ ВІГТ ЛЫД-ДӨМ.

Войдөр вiстсö лыд-дö велöдыс ачыс. Велöдчыс-
яслы щöктö бура кывзыны, кушöм инясын лыд-дiгас
сijö сувтыштлас (чутјас-вылын). Лыд-дöм-бöрын велö-
дчысјаскöд колö сорнытыштни лыд-дöм тор-јылыс,
шуам:

- а) Кызі гөрлөмаөс важ јöz.
- б) Кызі увја пу гөрјö пөрöма.
- в) Мыјөн унжык јöзыс öнi гөрöны.
- г) Колантор абу мiјанлы плугыс.
- д) Мыјөн плугыс буржык гöрыс.
- д) Поэö-оз гөрны тракторөн поснi мујас.
- е) Кодјас тракторјас лөсöдöны.

Гөрöм-јылыс сорнытыштасны-да, велöдыс щöктö
лыд-дыны вiстсö велöдчысјаслы. Öтi сорныкузаөн
став велöдчысыс лыд-дасны. Лыд-дысöм-бöрын поэö
вужны лыдпасјасөн ужавны.

ЛЫДПАСЈАС ТÖДМАЛÖМ.

Лыдпасјасөн төдмөдөм-мөгыс поэö велöдчысјас-
лы вiставны со мыј:

Комi областö вaјöма да вузалöма јöзлы

	1927 воын:	1928 воын:
Агасјас (пiнајас)	69 *)	45
Кöчан машина	10	25
Ыщқан машина	15	18
Нарјанјас	26	81
Іқас шырап машина	57	81
Плуг	43 со.	45 со.

Велöдчöмсö помалöны во, төлыс да лун гiжöмөн.

22-д ЛУНАС ВЕЛÖДЧÖМ.

МЫЈ КОЛÖ ВÖЧНЫ 22-Öд ЛУНАС.

Важ велöдчöмсö прöверитны.

3 шыпасөн төдмөдны.

Торја шыпасјасыс лөсöдлыны сорныкузајас; сорни-
кузајассö торјöдлыны кывјас-вилö, кывјассö—јитöдјас-

*) Тајö лыдпасјассö бостöма Обiсполком отчетыс.

-вылө. Лөсөдөм сорңикуҗајассө гижны. Гижигас чут-
-бөрын ыжыд шыпас сувтөдны. Лҗучкі вөчавны ви-
чыг-виҗө вужөдалөм. Метрической муртасјасөн төд-
мөдны.

3 ШЫПАСӨН ТӨдМӨдӨМ.

1. Велөдыс лыҗҗө торја шыпасјасыс лөсөдөм
Закар кыв, з-сө һужөдөмөн. Велөдчысјас војдөр кыв-
зөны, сесса асныс велөдыс-мозыс-жө лыҗҗөны.

2. Велөдыс петкөдлө з шыпас да щөктө лыҗҗы-
ны со кущөм јитөдјас да кывјас: **зу — зуд, за — зад,**
зи — зиб, зо — зор, зы — зыр, зө — зөр, зе — зер.

3) Мед буржыка төдмаласны тајө шыпассө, колө
щөктыны велөдчысјаслы лөсөдны со кущөм кывјас:
зон, коз, лөз, вез, ізтөг, пызан, картуз, вузавны, зорөд,
резны, зерны, кызны, пазөдны.

Тајө ужсө кызи нуөдны виҗ. 23 л. выл. 5—6 лыд.

ТОРЈА ШЫПАСЈАСЫГ ГОРҢИКУҗАЈАС ЛӨГӨдӨМ, ГИЖӨМ-дА.

Горңикуҗајас лөсөдөм воҗын колө һеуна сорңи-
тыштны серпас-јывсыс да мыј сы-јылыс гижөма, сесса
вөлісҗи сорңикуҗајассө лөсөдлыны.

Колө лөсөдны со кущөм сорңикуҗајас:

Базарын вузалөны быдтор.

Карсајас вузалөны карса көлуј.

Грездсајас вузалөны грездса көлуј.

Лөсөдавны да гижны тајө сорңикуҗајассө сиҗи-жө,
кызи вөчисны колан лунјасын.

Тајө сорңикуҗајассө гижөм-бөрын колө щөктыны
гижны писменней гижөдсө 18-д листбокыс. Сы-бөрын
колө лыҗҗыны **Базар** һима виет (18-д листб.).

БАЗАР ҢИМА ВИГТ ЛЫҗҗӨМ.

Велөдыс војдөр ачыс лыҗҗө, щөктө велөдчысјас-
лы кывзыны, кытчө сиҗө лыҗҗысигас сувтыштавлас.
Лыҗҗөм-бөрын колө јуавны велөдчысјаслыс:

а) Кор овлө базар Сыктивкарын?

б) Коджас базар-вылө волöны?

в) Мыжас сені вузалöны?

г) Мыла лөгөдöма базарсö?

Тағи сорнитөм-бöрын велöдыс щöктö лыддыны вiстсö велöдчысјаслы. Быд морт öтi сорникуғаөн лыддö, гора. Мукöдыс лыддыслыс кывзöны да вiзöдöны — лучки-ö лыддö сiјö. Торксалöминјасас сувтöдöны, щöктöны вескöдны.

Лыддысöм-бöрын позö вужны арталöмö.

АРТАЛÖМ.

22-d лунсаң колö тöдмöдны велöдчысјасöс метр-өн да километрөн.

Велöдыслы колö вiставны, мыј метрической муртасјасөн кокниджык быдтор артавны, сы-понда i лөгөдiсны мијан најöс.

Велöдчысјаслы колö петкöдлыны метр, вiставны, мыј сiјөн мурталöны. Метрыс аршынөн жынијөн-дорыс неуна жеңиджык. Вескыд ки-кö бокö пелпом вестас нужöдан, секи шужа пелпомсаң вескыд ки чуңјас помöз лöө метр-мында.

Кор колö муртавны кузтор, шуам туј, секи бостöны мöд муртöс — километр. Километрын **1000 метр**. Сiјö неуна жеңиджык верстыс. Велöдыс мöд лун-кежлö щöктö вaжны метр куға гезпом.

Метрөн да километрөн тöдмасöм-бöрын позö вöчны со кущöм задачајас:

1. Тијанлы-кö колö 5 аршын сiтеч, кымын метр ти корад?

2. Грездсаң карöз 28 верст. Кымын километр сiјö лöө?

3. Грездсаң грездöз 12 верст. Кымын километр сiјö лöө?

Задачајас решитöм-бöрын колö гижны кык паса лыдјас.

Велöдчöмсö помалöны во, тöлыс да лун пасјöмөн.

23-d ЛУНАС ВЕЛӖДЧӖМ.

МЫЛ КОЛӖ ВӖЧНЫ 23-Ӗд ЛУНАС.

Важ велӖдӖмсӖ прӖверитны.

Ж шыпасӖн тӖдмӖдны.

Торја шыпасјасыс сорņикуџајас лӖсӖдлыны, гїжны-da; Ӗти вїџыс мӖд вїџӖ кывјас вуџӖдавны; чут-бӖрын да сорņикуџа гїжны заводитигӖн ыџыд шыпас гїжны. 100-Ӗџ лыдјӖм да лыдпасјас гїжӖм.

Ж ШЫПАСӖН ТӖдМӖдӖМ.

1. ВелӖдыс лыддӖ торја шыпасјасыс лӖсӖдӖм **ыж** кыв, **ж**-сӖ нужӖдӖмӖн. ВелӖдчысјас војдӖр кывзӖны лыддӖмсӖ, сесса асныс лыддӖӖны.

2. ВелӖдыс петкӖдлӖ **ж** шыпас.

3. СыбӖрын велӖдчысјаслы колӖ щӖктыны лӖсӖдны тӖдса шыпасјасыс выл кывјас: **уж, ежа, Ежва, жӖлӖб, жуглыны, нужны, вожа, кежа, вежӖр, ежӖд, познавны.**

ТажӖ ужсӖ кыџи нуӖдны вїџӖд 23 лїстб. вылысса 5 да 6-Ӗд лыдулыс.

ГОРЊИКУџА ЛӖГӖдӖМ, ГИЖӖМ-da.

Горņикуџа лӖсӖдӖм воџвылын колӖ сорņитыштны Ежва-јылыс. ЛӖсӖдны со кущӖм сорņикуџајас:

Ежва тулысын тӖӖ.

ЕжвалӖн уна вож.

Ежва вердӖ комї јӖзӖс.

ТажӖ ужыс мунӖ воџа лунса велӖдчӖм моз-жӖ. КывјассӖ јитӖдјас-вылӖ јуклӖм-бӖрын јитӖдјассыс колӖ лӖсӖдны выл кывјас.

Оз ков вунӖдны щӖктыны гїжны бӖрыннас 19-d лїстбокыс гїжӖм сорņикуџајассӖ.

Горņикуџајас гїжӖм-бӖрын колӖ лыддџыны 19-Ӗд лїстбок.

ЕЖВА ЊИМА МУРТӖСА ЛЫддџӖГ.

ВојдӖр лыддӖ велӖдыс. Лыддџысас-da, колӖ Ежва-јылыс њеуна сорņитыштны, шуам, со кущӖм јуасанјас сетны:

- а) Мыҗ-понда кымын увлаң, сымын Ежваыс паскалө?
- б) Мыҗла Ежваыс миҗанөс вердыс?
- в) Кущөм овлө Ежваыс тулысын?
- г) Мыҗла унҗык јөзыс олөны ју пөлөн?

Сорнитөм-бөрын велөдчысјас лыддөны муртөса лыддөгсө. Öтi лыддө гора, а мукөдыс кывзөны да ныга-сертi вескөдөны лыддыылыс торксалөмјассө.

Лыддысөм-бөрын лыдпасјасөн ужалөны.

ЛЫДПАСЈАС ТӨДМАЛӨМ.

Лыдпасјас төдмалөм-могыс поҗө јуавны велөдчыс-јаслыс, шуам, со мыҗ:

- а) Кымын шайт тiҗан бостисны кер кылөдөмыс?
- б) Кымын кер јуөҗыс петкөдисны?
- в) Уна-ө черi тiҗан таво кыјисны да с. в.

Та-бөрын поҗө щөктыны гiҗны лыдпасјас 50-саң 100-өҗ. (Мыҗда вермасны).

Велөдчөмсө колө помавны во, төлыс да лун пас-јөмөн.

24-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫҗ ВЕЛӨДНЫ 24-Öd ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

Ч шыпасөн төдмөдны.

Шыпасјасыс сорникуҗајас лөсөдны; сорникуҗајас торјөдлыны кывјас-вылө, а кывјассө — јитөдјас-вылө; јитөдјасыс выл кывјас лөсөдны. Печатнеј гiҗкөд-вылыс гiҗны писменнеј шыпасјасөн. Төдмөдны килограм-мөн, тоннаөн-да.

Ч ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс лыддө торја шыпасјасыс течөм **гыч** кыв **ч**-сө чорыда шуөмөн. Велөдчысјас војдөр кыв-зөны, сесса асныс сiҗi-жө **гыч** кывсө лыддөны.

2. Велөдыс петкөдлө **ч** шыпас да щөктө лыдды-ны со кущөм јитөдјас да кывјас: **ча** — **чача**, **чи** — **чибө**, **чу** — **чуман**, **че** — **черi**, **чө** — **чөд**.

3. Буржыка тајо шыпаснас төдмасөм-могыс велөдчысјас төдса шыпасјасыс течөны со кущөм кывјас: **чаг, чегны, течны, вөчны, гач, пөчө, роч, куріч, гөбөч.**

Кызі тајо ужсө нуөдны віз. 23 листб. вылысса 5 да 6 лыдулыс.

ГОРҢИКУҢАЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

ГорҢикуҢајас лөсөдөм воҢвылын колө һеуна сорһыштны чері кыјөм-јылыс.

КОМЈАС БЫДЛАЫН КЫЛӨНЫ ЧЕРІ ГОРҢИКУҢА ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Тајо ужсө колө нуөдны кызі воҢза лунјасө тащөм ужсө нуөдид, сізі-жө. Кывјассө јитөдјас-вылө јуклөм-бөрын јитөдјассыс пөҢө лөсөдны со кущөм выль кывјас: **кыјө, којө, кыла, төла.**

ЧЕРІ КЫЛӨНЫ БЫД-НОГӨН ГОРҢИКУҢА ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Ужыс мунө воҢза сорҢикуҢајас лөсөдөм-ногөн-жө.

Кывјассө јитөдјас-вылө јуклөм-бөрын јитөдјассыс пөҢө лөсөдны со-кущөм выль кывјас: **көрі, нырі, кыны, јөрі.**

Гијөм-бөрын колө лөсөдны јешщө өти сорҢикуҢа: **Печераын медауна чері.**

Ужсө нуөдны кызі воҢза сорҢикуҢа лөсөдөм нуөдид, сізі-жө. Кывјассө јитөдјас-вылө торјөдлөм-бөрын јитөдјассыс пөҢө лөсөдны со кущөм выль кывјас: **ура, чера, рана.**

ГорҢикуҢајас гијөм-бөрын колө щөктыны гијны піеменней шыпаса гијөдсө 20-д листбокыс.

Гијөм-бөрын колө лыдҢыны вітсө.

ЧЕРІ КЫЛӨМ ҢИМА ВІГТ ЛЫДҢӨМ.

Велөдыс гора, термастөг лыдҢө вітсө. Велөдчысјас Ңига-серҢі сы-бөрсә мунөны, петкөдлөны—кыті велөдыс лыдҢө.

Лыддөм-бөрын колө сорһитыштны лыддөм-жылыс, шуам көе тақи:

- а) Кытчө воштөны комі јөз черісө?
- б) Көні меуна кыјөны?
- в) Кытчө вузалөны?
- г) Кызі кыјөны?
- д) Мыј-понда мукддырјі шыкө черыс?
- д) Мыјла да кущөм завод Печераө вөчісны?

(Консервнеј).

Кызі воғө нуөдны ужсө вөғөд воғза ужјасыс.

Велөдөмсө помалөны метріческеј муртасјас-жылыс сорһитөмөн да лыдпасјас гижөмөн.

АРТАЛӨМ. КІЛОГРАММ, ТОННА.

Велөдыс јуасө велөдчысјаслыс метр да километр-жылыс. Сыбөрын поғө төдмөдны велөдчысјасөс сөкта мурталан муртасјасөн. Медщөкыда сөкта мурталөны кілограмөн, жеңыда шуөны — кіло.

Велөдыс висталө, кілограмын-пө $2\frac{1}{2}$ тув кымын. Кіложын лоө $1\frac{1}{4}$ тув. Кык кіло 5 тув. Та бөрын поғө артавны со кущөм задачјас:

1. Бағыд көсјө вузавны 10 тув чері. Кымын кілограмм сјјө лоө?

2. Öтi черікыјыслы шедөма 20 тув чері. Кымын кілограмм чері сылы шедөма?

Öтi кыјыс квалтыс тругубечсө чөвтлөма, быд кыјөмын сылы шедөма черыс 5 тувөн. Кымын кілограмм чері сылы шедөма?

Кымын кілограмм пудын?

Воғө велөдыс висталө, мыј кілоыс сөкыджык муртас шусө тоннаөн. Тоннаас **1000 кіло**. Сјјөн мурталөны сөкыд торјас, шуам: һаһ, көрт, тыра бөчкајас да с. в. Тоннаын **61 пуд**.

Арталөны задачјас: 1. Кооперативө вәјісны тоннажын селдi. Кымын пуд сјјө лоө?

2. Секі-жө вөлі вәјөмаөс сетчө $1\frac{1}{2}$ тонна треска. Пудөн-кө лыддыны, уна-ө сјјө лоө?

Арталөм-бөрын колө гижны лыдпасјассө.

Пөраыс-кө колө-на, колө щөктыны помавны тө-
рытја ужсө: гижны лыдпасјас 50-саң 100-өң.

Codtöd: Кілограмм да тонна костын ем јешщө мур-
төс, тсентнер өн шуоны. Тсентнерас **100** кілограмм.

25-д ЛУНАС ВЕЛӨдЧӨМ.

МЫЈ ВЕЛӨдНЫ 25-Өд ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

Г шыпасөн төдмөдны.

Горңикуңјас лөсөдлыны, гижны-да. Тыр сојасөн
артавны.

Г ШЫПАСӨН ТӨдМӨдӨМ.

1. Велөдыс гора лыдфө **ког** **г** шысө нужөдөмөн.
Велөдчысјас војдөр кывзөны, сесса агныс **ког** шуоны.

2. Велөдыс петкөдлө велөдчысјаслы **г** шыпассө
да висталө, тајө шыпассө-пө ті төдад-ңин, сөмын чо-
рыда шуөмөн, а тајөс колө шуны небыда. Велөдыс
щөктө лыдфыны со кущөм кывјас: **уг** — **ус**, **пас** — **пас**,
ког — **ког**. Сыбөрын јуалө: мыјөн **с** да **г** јансалөны
мөдамөдсыс? Велөдчысјас висталөны.

3. **Г** шыпаснас буркыка төдмасөм-могыс велөд-
чысјас лөсөдөны со кущөм кывјас: **југ**, **рыс**, **гур**, **гар**,
сөм, **сөр**, **сөр**, **сыла**, **сылыс**, **пөрыс**, **дөрыс**, **вурсыс**, **се**-
тыс, **богтыс**.

Кыңи тајө ужсө нуөдны вич. 23 листб. вылысса
5 да 6 лыдулыс.

4. Горңикуңјас лөсөдөм-воңвылын колө велөдны
гижны **г** шыпас.

ГОРҢИКУҢЈАС ЛӨГӨдӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Горңикуңјас лөсөдөм воңвылын колө сорңитышт-
ны 21-өд листбокса серпас-јылыс.

Горңитөм-бөрын лөсөдөны да гижөны со кущөм
горңикуңјас:

дөрысјас дөрөны мөлөтјасөн.

Најө гөрыелы дөрөны гөр.

Мед чарлакөд мөлөт өтлаө кыгас.

Кыѝ тајö уџсö нуöдны виџ. 32 да 33 листб.
Гѝжöм-бöрын колö лыџ-џыны 21-öд листбок.

дОРСЫџАС ҺИМА ВІСТ ЛЫџ-џÖМ.

Војдöр вѝстсö лыџ-џö велöдыс, һöжжöһиџ, гора.
Велöдчысџас карандашöн петкöдлöны кытѝ велöдыс
лыџ-џö. Лыџ-џöм-бöрын колö сорһитыштны дорöм-
-џылыс.

а) Кокһи-ö дорсыны?

б) Кöни уна дорсыс öтпырјö уџалöны? (Заводын).

в) Мыј дорöны заводын крестаналы?

г) Вермасны-ö крестана овны заводса вузöстöг?

Мыјла оз?

д) Заводса уџалысџас вермасны-ö овны крестана-
тöг? Мыјла оз?

Ташöм сорһи нуöдöм-бöрын велöдыс щöктö лыџ-
-џыны велöдчысџаслы **дорсысџас** һима вѝст. Лыџ-џöны
мöдамöд-бөрсаыс ставныс. Öтѝ лыџ-џö гора, а мукö-
-дыс сы-бöрса гусöн лыџ-џöны да вескöдлöны сѝџöс,
торкес-кö. Быд лыџ-џылыс велöдыс јуалö, тöдмöдö:
гöгөрвоö-оз сѝџö лыџ-џöмсö.

Лыџ-џысöм-бöрын позö вуџны уџавны лыџпас-
-џас-вылын.

АРТАЛÖМ, ЛЫџПАСџАС ТÖДМАЛÖМ-ДА.

Тыр сојасöн тöдмасöм.

Велöдыс щöктö гѝжны **100**. Тöдмалöны, мыјла се-
-нѝ ем кык нул.

Сы-бöрын велöдыс щöктö лыџ-џыны да гѝжны тыр
сојасöн 900-öџ. Сѝџѝ-жö лыџпасџас пунктöны щöткѝ-вылö.

Лыџ-џасны-гѝжасны-да, позö артавны со кушöм
задачас: Паракöдöн вајсны öтѝ вöлöстö 500 плуг,
мöдö—400. Кымын плуг вајсны кыкнан вöлöстас?
Кымын плугöн унџык лоѝ воџа вöлöстас мöд вö-
-лöст-сертѝыс?

Машиннеј товаршество сетѝ сортѝровка-вылö
200 шайт да кöџан машина-вылö 300 шайт. Уна-ö сöм
сѝџö сетѝ машинаџас-вылö?

Поҗө лөгөдны јешщө кымынкө ташөм задача.
Велөдчөм помалөны во, төлыг да лун гижөмөн.

26-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ ВЕЛӨДНЫ 26-Өд ЛУНАС,

Важ велөдөмсө прөверитны.

Њ шыпасөн төдмөдны.

Горңикуҗајас лөгөдны да гижны. Лыдҗыны 22-өд
лістбок. Лыдпасјас гижны 1-саң 100-өң да 100-саң
900-өң.

Њ ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

1. Велөдыс гора лыдҗө **Опонь**, медбөрја шысө нүжө-
дөмөн. Велөдчысјас војдөр кывзөны, сесса щөщ шуө-
ны велөдыс-мозыс.

2. Велөдыс петкөдлө велөдчысјаслы **њ** шыпас да
висталө, тајө шыпассө-пө ті төдәд-һин, сөмын чорыда
шуөмөн, а тајөс колө шуны һебыда (петкөдлө **н** да **њ**).
Сесса јуалө, мыјөн кык шыпасыс торјалөны мөдә-
мөдсыс. Сы-бөрын велөдыс щөктө лыдҗыны со ку-
щөм кывјас: **пань** — пан, **ень** — ен, **ань** — ан, **вень** — вен.

3. **Њ** шыпасөн бурҗыка төдмасөм-могыс велөдчыс-
јас лөгөдөны со кущөм кывјас: **һөб** — һөб, **һур** — нур,
һер — нер, **пань** — пан, **һөр**, **һар**, **һань**, **шань**, **вөһ**, **пінь**,
һөбны, **һерны**, **коһөр**, **пінә**, **зыһгыны**.

Кыңи тајө ужсө нуөдны вің. 23 ліст. вылысса
5 да 6 лыдулыс.

ГОРҢИКУҖАЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Горңикуҗајас лөгөдөм воңвылын колө сорңитышт-
ны машина һөбөм-јылыс.

Горңитөм-бөрын лөгөдөны да гижөны со кущөм
сорңикуҗајас:

Өтүвтчөмөн һөбам машинајас.

Кыпөдам машина вөчан заводјас.

Кыңи нуөдны тајө ужсө віңөд 32 да 33 лістбок-
јасыс.

Бөрыннас колө щөктыны гижны пісменнеј гижөд

3. **Л** шыпасон буржыка төдмасөм-могыс велөдчысјас лөсөдлөны со кушөм кывјас: **Ліза, локалө, лек, кулны, пөлавны, вольөс, Коля, лапкыд, зіль. колтчы.** Кызі ујсө нуөдны ві. 23 л. выл. 5 даслыд.

ГОРҢИКУҢАЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

ГорҢикуҢајас лөсөдөм воҢвылын колө сорҢитыштны машинајас лөсөдөм-јылыс да 23-өд листбокса серпас-јылыс. Сыбөрын шыпасјасыс лөсөдны да гиҢны со кушөм сорҢикуҢајас:

Кассаө чөжөма өөм.

Лөсөдам выль артельјас.

Ңөбалам уна-пөлөс машинајас.

Кызі ујсө нуөдны ві. 32 да 33 листб.

ГиҢөм-бөрын колө лыҢфыны **Выль олөм** Ңима віст.

ВЫЛЬ ОЛӨМ ҢИМА ВИСТ ЛЫҢФӨМ.

Војдөр велөдыс лыҢфө, гора, јарскөба. Велөдчысјас индалөны лыҢфан кывјассө. ЛыҢфысґас-да, віст-јывыс сорҢитөны:

а) Мыј-понда Гімө ОҢө чукөрлы кокҢида сурини машинајас?

б) Мыј-понда вундан машинаөн ујавны ладыс ез сур војдөрсө?

в) Мыј-понда сесса кутисны төждысны мужікјас?

г) Кызі кутисны мужікјас мусө ујавны?

д) Мыјөн бур мујас өтувтөмыд?

ГорҢитөм-бөрын колө шөктыны вістсө лыҢфыны велөдчысјаслы, ставныслы дорвыв. ОҢи морт горөн лыҢфө, а мукөдыс віқөдөны Ңигаө да индалөны, вескөдлөны артмытөм торјассө.

ЛыҢфысөм-бөрын поҢө вуҢны арталөм велөдны.

АРТАЛӨМ.

Тажө велөдөмын колө велөдчысјасөс төдмөдны гектарөн. Гектарөн мурталөны му площадь. Гектарыс төкөфө ічөтҗык десатинаыс: 12 гектарын лө

пöштi 11 дeсaтiнa (чyт-чyт eщaжык). Тaқи тöдмaсöм-бöрын вeлöдчыcяcлыc яувны: кымын гeктap лöö 22, 33, 44 дeсaтiнaын? Колö вeлöдчыcяcлы вeжöрaвны, кықи мaшiнa кoкнöдö мортлыс уж, шуам: öтi морт öтi лунöн вeрмö вундыны чарлаөн сöмын $\frac{1}{4}$ гeктap, a ем мaшiнa, кодi öтпырjö вундö, вартö да тöлöдö нaн 22 гeктapыс 5-6 ужaлыс мортөн.

Плугөн вeрман гөрны öтi лунöн сöмын $\frac{1}{3}$ гeктap, a тpaктopөн—5-10 гeктap. Öтi тpaктop ужaлö 18-30 морт да вöв вeст. Тaқи сopнiтöм-бöрын вeлöдыс щöктö гiжны кaчтылöм лыдпaсjас. Кaдыс-кö лöö, пoчö щöктыны гiжaвны щöщ мукöд лыдпaсjас, 20-caн 100-öч.

Вeлöдöмыс пoмaсö вo, тöлыс да лун гiжöмөн.

28-д ЛУНАС ВЕЛÖДЧÖМ.

МЫJ ВÖЧНЫ 28-Öд ЛУНАС.

Важ вeлöдöмсö прöвeрiтны.

Гopнiкyчaяac лöсöдны, кывjас да jитödjас-вылö торjöдавны нaжöс, jитödjассыс выл кывjас лöсöдны. Гopнiкyчaяacсö гiжны. Лыддысны. Тыр coяcөн арaвны.

ГОРНИКУЧАЯС ЛÖГÖдЛÖМ, ГИЖÖМ-ДА.

Гopнiкyчaяac лöсöдлöм вoзвылын колö сopнi-тыштны сы-jылыс, мыj гiжöмa 24-öд лiстбокын. Бöрынас лöсöдны co кущöм сopнiкyчaяac:

Льeнiн тöждыcic гöлjас-пoндa.

Cijö быдсöнöс чуксалic вeлöдчыны.

Вeлöдчöмыс мeдjонa колö нывбaбалы.

Кықи тaщöм ужcö нуöдны вiч.32 да 33 лiстб.

Тaжö сopнiкyчaяac гiжöм-бöрын колö щöктыны гiжны нiгаыс мeдбöрjа сopнiкyчaсö 24-öд лiстбокыс. Тa-бöрын колö лыддыны **Льeнiн вeлöдöм** нiмa вiст.

ЛЬEНIН ВЕЛÖдÖМ-JЫЛЫC ЛЫддыÖМ.

Лыддыöмыс мунö, кықи вoзжa лунjасын лыдды-icны, ciзи-жö. Лыддыöм-бöрын вeлöдыс яуacö:

- а) Kod-понда медјона төждыгліс Ленин?
- б) Кызі сіјө щөктіс вермасны озырјаскөд?
- в) Кызі сіјө велөдіс кокнөдны олөм?
- г) Мыј-вөсна сіјө щөктіс јона велөдчыны?
- д) Кущөм јөз мјан велөдчытөмыс?
- е) Кызі почө велөдчыны?

Јуасөм-бөрын вистсө лыддөны велөдчысјас.

АРТАЛӨМ.

Колө артавны со кущөм задачјас:

1. Лыктпунктө колан во ыстисны 200 лыт гумага, да таво 300-өс. Кымын лыт гумага лоі ыстөма лыкпунктө?

2. Лыддысан-керкаыс ыстисны 3 гөрд-пелөсө өтмындаөн 600 ныга. Кымын ныгаөн воіс быд гөрд пелөсө.

Тащөм задачјас-кынзі колө велөдчысјасөс щөктыны артавны јешщө со мыјјас:

100 + 100	500 + 200	400 — 200
200 + 300	700 + 100	300 — 100
400 + 200	300 + 100	600 — 300

29-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ ВӨЧНЫ 29-Өд ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверітны.

д шыпасөн төдмөдны.

Горныкучјас лөсөдлыны да гижны. Шыпасјас-вылө (кывјас-вылө) візөдтөг гижны (письмо по памяти). Римскеј лыдпасјас буржыка төдмөдны.

д ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

Ужсө нуөдны кызі воңа лунјасын выл шыпасјасөн төдмасісны, сізі-жө.

1. Шыпаснас төдмөдөм-могыс колө бостны **челад** кыв.

2. **д** да **д** торјөдөм-могыс колө лөсөдны со кущөм кывјас: **дад** — **дад**, **сад** — **сад**.

3. **д** шыпасөн буржыка төдмасөм-могыс лөсө-
дөны со кушөм кывјас: **дівја, дөңга, дөтина, вөдөт-**
ны, мудөр.

Кызі тајө ужсө нуөдны віз. 23 л. выл. 5—6 лыд.

ГОРҢИКУҢАЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

ГорҢикуҢајас лөсөдтөз колө сорҢитыштны чельаф
кулөм-жылыс. Сыбөрын колө лөсөдны со кушөм
горҢикуҢајас:

Міјан кулөны уна чельаф.

Медуна чельаф кулө страда кадын.

ГорҢикуҢајас лөсөдөм-жылыс вісталөма 20-өд лу-
нө велөдчөмын.

Та-бөрын колө лөсөдны јешщө өтө сорҢикуҢа:
Мамјас, велөдчөј быдтысны.

Тајө сорҢикуҢа лөсөдөмыс мунө воҢајас-мозыс-
-жө, сөмын гижігас **мамјас** кывсө гижөны сорҢикуҢа-
-вылө візөдтөг (по памяти). Вөчны колө тазі:

1. Велөдыс воҢыв вісталө: тајө сорҢикуҢасө гижігөн **мамјас** кывсө тіјанлы лоө гижны наіздус, буржыка сјө кыв-вылас візөдөј, мед оз вун кыз гижны.

2. Велөдыс шыпасјасыс течөм сорҢикуҢаыс **мамјас** кывсө ідралө да щөктө гижны сорҢикуҢасө ставнас.

Тајө уж-бөрын колө щөктыны гижны тетрадјасас медбөрја сорҢикуҢасө 25-өд лістбокыс.

Гижөм-бөрын колө лыдфыны **Чельаф кулөм** Ңма віст.

ЧЕЛЪАФ КУЛӨМ ҢМА ВІСТ ЛЫДФӨМ.

Лыдфөмыс мунө важ-ног. Лыдфөм-бөрын велөдыс јуасө:

а) Мыј-понда міјан уна чельаф кулө?

е) Кор медјона кулөны?

в) Мыј-вөсна кулөны?

Тазі сорҢитөм-бөрын вістсө лыдфөны велөдчысјас.

АРТАЛӨМ. РИМСКЕЈ ЛЫДПАСЈАС ГИЖӨМ.

29-öd лунө велөдчысјас буржыка төдмасөны римскеј лыдпасјасөн. Колө, мед велөдчысјас бура төдисны став төлыс ним: январ, певраль, март, с. в. Колө петкөдлыны, кызі тајө төлысјасыс римскеј лыдпасјасөн пасјавсөны — I, II, с. в.

Сыбөрын колө артавны задачајас:

1. Ми заводитим велөдчыны X/20. Кущөм төлыс сјјө лоө?

2. Кага чужис II/15, а кулі X/15. Кымын төлыс сјјө олис?

3. Гижөј, кор ти петид таво страдуйтны, кор медвоззаныс вундид, с. в.

30-d ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫ ВЕЛӨДНЫ 30-ÖD ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

☞ шыпасөн төдмөдны.

Горңикузјас лөсөдлөм да гижөм. Нигатөг (паметкуза) гижөм. Лыдчысөм. Арталөм. 100-өз лыдпасјас гижөм.

☞ ШЫПАСӨН ТӨДМӨДӨМ.

Ужсө нуөдны, кызі возза лунјасын выль шыпасјасөн төдмасисны, сјзі-жө.

1. Шыпасөн төдмасөм-могыс колө бостны пы☞ кыв.

2. 3 да ☞ торјөдөм-могыс колө лөсөдны со кущөм кывјас: ку☞ — куз, кы☞ — кыз, роз☞ — роз.

3. ☞ шыпасөн буржыка төдмасөм-могыс велөдчысјас лөсөдөны со кущөм кывјас: ☞еп, ☞аткыны, ☞ат, пы☞авны, розөдны, дө☞өритны.

Кызі тајө ужсө нуөдны виз 23 л. выл. 5—6 лыд.

ГОРҢИКУЗЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-dA.

Горңикузјас лөсөдөм возвылын колө сорңитыштны јаслјас-јылыс. Сыбөрын, возза велөдчөмјас-моз-жө, лөсөдны со кущөм сорңикузјас:

**Гожомын колö вогтыны јаслі.
Јаслыын челафöс дөзөритöны.
Мамјаслөн сөлöмыс местаын лөö.**

Нгаыс виқодтөг гижöны гожомын, јаслыын да сөлöмыс кывјас. Нöшта гижöны нга-вылыс писменнеј гижөджассö.

Сесса колö лыффысны.

дөзөритөј кагајастö нима вигт лыффöм.

Лыффысöм мунö воzza-лунјасын кыјі лыффысисны, сiјі-жö. Лыффöм-бöрын велöдыс јуасö:

а) Кор челафöс колöны пöрысјаскөд?

б) Мыј секи челафкөд щökыда овлö?

в) Кöни челафöс секи буржык виқны?

г) Kodі дөзөритö-виқö јаслыын челафöс?

Јуасöм-вистасöм-бöрын вистсö лыффöны велöдчысјас. Öтi гора лыффö, а мукöдыс виқодöны нгаö да нелучки лыффöмјассö вескөдöны.

АРТАЛÖМ.

Пофö артавны со кущöм задачајас.

1. Јаслі-вылö сетисны: ВIK — 25 шајт, кооператив — 15 шајт, да карсаң ыстисны 50 шајт. Уна-ö сöм чу-көрмис јаслі-вылö?

2. Јаслі-вылö чукөртöма вöли 90 шајт. Новлан көлуј-вылö сетыс виқисны 15 шајт, шыдöсјас-вылö 10 шајт. Уна-ö сöм колi мукөд тор-вылö?

3. Грездын 100 посни челаф. Јасліö војдөр вајисны 28 кага, сесса јешщö 19-öс. Кымын кага вајисны јасліö, да унаö колi јешщö гортјасас?

Став лыдпасјассö татыс колö гижавны. Велöдчысјас-кө кужöны-нин гижны 100-öз став лыдпассö, мөд лунсаң пофö вужны кујим паса лыдјас гижны. Оз-на-кө кужны, термасны оз ков, важсö-на колö велöдны.

31-d ЛУНАС ВЕЛӖдЧӖМ.

МЫЛ ВӖЧНЫ 31-Ӗд ЛУНАС.

Важ велӖдӗмсӖ прӖверитны.

Т шыпасӗн тӗдмӗдны.

Горникучајас лӗсӗдлыны да гижны. Нигаӗ виӗд-
тӗг гижны. Кујим паса лыдјасӗн тӗдмӗдны.

Т ШЫПАСӖН ТӖДМӖДӖМ.

Ужыс муӗ воҗа урӗкјас-вылын-моз-жӗ.

1. Шыпасӗ тӗдмӗдӗны **бат** кывјыс.

2. Шыпаснас буржыка тӗдмасӗм-могыс лӗсӗдлӗ-
ны со кушӗм кывјас: **җат**, **җаткыны**, **шутны**, **шутӗвт-**
ны, **Митреј**, **Мита**, **мыт**, **мытитны**, **туні**, **тӗвта**, **тӗртука**,
таҗавны.

Кыҗи ужсӗ нуӗдны виҗ. 23 листб. выл. 5-6 лыд.

ГОРНИКУЧАЈАС ЛӖГӖДӖМ, ГИЖӖМ-ДА.

Горникучајас лӗсӗдӗм воҗвылын колӗ сорнитышт-
ны компартија-јылыс. Сыбӗрын лӗсӗдӗны со кушӗм
сорникучајас:

Компартија тӗждысӗ гӗл јӗз-понда.

Сіҗӗ нуӗдӗ миҗанӗс бур олӗмлаҗ.

Партијакед дорам выл олӗм.

КОМПАРТИЈА ТӖЖДЫСӖ ГӖЛ ЈӖЗ-ПОНДА ГОРНИКУЧА
ЛӖГӖДӖМ, ГИЖӖМ-ДА.

1. Велӗдыс гора шуӗ тајӗ сорникучасӗ. Сыбӗрын
велӗдчысјас сіҗӗс сіҗи-жӗ шуӗны.

2. Велӗдчысјас лӗсӗдӗны сорникучасӗ торја шы-
пасјасыс.

3. Артмытӗм кывјассӗ гора лыдӗдӗмӗн лӗсӗдалӗ-
ны да вылыс лыдӗдӗны.

4. Велӗдыс шӗктӗ прамејжыка виӗдӗны **компартија**
кыв-вылӗ, сесса сіҗӗс ідралӗ.

5. Горникучасӗ гижӗны. **Компартија** кывсӗ гижӗны
наіздус.

6. Гіжас-да, бара сорнікузасө лыддөны.
Тази-жө лөсөдөны да гижөны мукөд сорнікузасө.

КОММУНИСТ ПАРТИЈА ҢИМА ВІГТ ЛЫДДӨМ.

Ужсө нуөдөны воzza лунјасын кызи нуөдисны,
сізи-жө.

Лыддысөм-бөрын велөдыс јуасө:

- а) Код-јылыс медјона төждысө компартија?
- б) Кызи виқөдис компартија-вылө сарскеј власт?
- в) Коді велөдис ужалысјасөс властсө ас киө бостны?
- г) Кушөм власт лоі Октабр-бөрын?

Сорнітөм-бөрын вистсө лыддөны велөдчысјас,
ічөтїкаөн ставныс. Оти гора лыддө, мукөдыс петкөд-
лөны карандашөн лыддөан кывјассө.

Тази-жө лыддөны **Таланө** Ңима вист.

Лыддысөм-бөрын колө велөдны арталөм.

АРТАЛӨМ. ЛЫДПАСЈАСӨН ТӨДМАГӨМ.

Кујим паса лыдјасөн төдмасөм-могыс позо гижав-
ны со мыјјас.

Кызи вочасөн содіны шленјас
компартијаын:

1917 воын — 199	еүрс морт	1922 воын — 522	еүрс морт.
1918 " — 148	" "	1923 " — 386	" "
1919 " — 328	" "	1924 " — 472	" "
1920 " — 612	" "	1925 " — 735	" "
1921 " — 729	" "	1926 јанв. — 794	" "

Став тајө лыдпасјассө колө пуктавын щөтки-вылө,
гїжавны-і. Тајө лыдпасјас-кынзи позо щөктыны гї-
жавны: 539, 895, 341, с. в., сөмын нулјастөг.

Велөдчөмсө помалөны во, төлыс да лун гижөмөн.

32-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫ ВЕЛӨДНЫ 32-Өд ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

3 шыпасөн төдмөдны.

Лөсөдлыны сорнікузас да гижны најөс, војдөр
течөм сорнікузас-вылас виқөдөмөн, сесса наіздус.

Кујим паса лыдпасјас велөдөм.

Карса да еика сүдјаслы	”	65	”	”
Јөзөс бурдөдөм-вылө	”	555	”	”
Пособије (отсөг) сетөма	”	240	”	”
Виңмууж кыпдөдөм-вылө	”	351	”	”
Заводјаслы	”	230	”	”
Тујјас вөчөм-вылө	”	244	”	”
Коммунальней көңәјство-вылө	”	150	”	”
Мукөд рөскөдјас	”	245	”	”

Мед уна сөм виңөма јөзөс велөдөм-вылө: 1000 сурс шайт саяс.

Тажө лыдпасјас-кынңи јешщө лыдпасјас поңө бостны. Быд лыдпас колө пуктыны щөтки-вылө, гижны-и. Велөдчөмсө помалөны во, төлыс да лун гижөмөн.

33-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ ВӨЧНЫ 33-Өд ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

Ж шыпасөн төдмөдны.

Горңикуңажас лөсөдлөм да гижөм. бига-вылө виңөд-төг гижөм. Шөрас нула кујим паса лыдпасјасөн төд-мөдөм.

Ж ШЫПАСӨН ТӨДМАГӨМ.

1. Велөдыс гора лыд-дө **уж** **ж**-сө чорыда шуөмөн. Велөдчысјас војдөр кывзөны, сесса асныс шуөны.

2. Велөдыс щөктө лөсөдны шыпасјасыс со кущөм кывјас: **жек**, **женьдөс**, **женьыд**, **жаж**, **жоң**, **жуңда**, **жыж**, **жын**, **мыңны**, **ужјөз**, **унңык**.

Кыңи велөдөмсө нуөдны виң. 23 л. выл. 5—6 лыд.

ГОРҢИКУҢАЖАС ЛӨСӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Горңикуңажас лөсөдөм возвылын колө сорңитыштны серпас-серти бөрјисөм-јылыс. Колө лөсөдны со ку-щөм сорңикуңажас:

Бурмөдам уж кооперативјасын.

Бөрјам сөллөмыс ужалыс јөзөс.

Быд уж мортсајын.

Ужсө кыңи нуөдны виң. 32 да 33 листб.

Велөдчысјас гижөны бөрја 2 сорңикуңа 29-өд листб.

БӨРЛҮГӨМ НҮМА ВІГТ ЛЫҘҘӨМ.

ЛыҘҘысөмсө нуөдөны воҗа лунҗасын кыҗи лыҘҘысыны, сизі-жө. Ештас-да, јешщө өтчыд лыҘҘөны со кыҗи: өтї велөдчыс лыҘҘө медвоҗа шуөмсө, мөд — мөдсө, којмөд — којмөдсө, с. в.

Велөдыс төдмалө јуасанҗасөн (задает вопросы) гөгөрвооны-ө велөдчысҗас лыҘҘан торсө.

АРТАЛӨМ дА ЛЫДПАСҗАС ГІЖӨМ-ТӨДМАЛӨМ.

Тажө велөдчөмын велөдыслы колө бостны лыдпасҗас сикса олөмыс, шуам — кооператив-јылыс: кымын сені шлен, мыјдон вузалөны вузөс өтї лунө, с. в. Лөсөдны задаҗас, мед сені кујим паса лыдҗас вөліны, нөшта, шөрас — нуль, шуам: 105, 308, 401, с. в. Велөдыс щөктө лыдҗассө пуктыны щөткі-вылө. Велөдчысҗас каҗаласны, мыј щөткі-вылын лоө бостөма кујим сутуга, а даҗас течан сутуга-вылын һөтї оз-ло мольыс. Велөдыс индө, кыҗи гижны сещөм лыдҗассө: кујим пасөн-жө-пө колө гижны. Медвојдөр гижөны соҗас. дасаҗас абу, абутөмсө пасјөны нулөн. Сесса гижөны өтка лыдҗас (единицы). Гіжөм-бөрын вылыс висталөны: кымын сені со, дасаҗас, өтка лыдҗас,

Таҗи-жө колө төдмавны да гижны јешщө кымынкө лыдпас: 405, 708, 603, 904, с. в.

Велөдчөмсө помалөны во, төлыс да лун гижөмөн.

34-д ЛУНАС ВЕЛӨДЧӨМ.

МЫЈ ВӨЧНЫ 34-Өд ЛУНАС.

Важ велөдөмсө прөверитны.

Щ шыпасөн төдмөдны.

Горһикуҗаҗас лөсөдөм да гижөм. Кујим паса лыдҗас гижөм.

Щ ШЫПАСӨН ТӨДМАГӨМ.

1. Велөдыс гора лыҘҘө **пощ щ-сө** чорыда шуөмөн. Велөдчысҗас кывзөны да сизі-жө шуөны.

2. Велөдыс петкөдлө **щ** шыпассө да щөктө шыпасҗасыс лөсөдны кывҗас: **пыщ, кыщ, кущ, һищ, щак,**

щап, щаж, щажпод, щамжа, щөг, щөкыд, щөщыд, щупны,
щыкны.

Ужсө кызі нуөдны вір. 23 лістб. выл. 5—6 лыд.

ГОРНИКУҢАЈАС ЛӨГӨДӨМ, ГИЖӨМ-ДА.

Горникуҗас лөсөдөм воҗвылын колө сорнітышт-
ны өтүвтчөмјас-јылыс.

Сыбөрын лөсөдөны со кущөм сорникуҗас:

Өтүвтчөмөн уҗавны коккыд.

Отсалам товарішществојаслы.

Лењын щөктіс өтүвја олөм лөсөдны.

Кызі сорникуҗассө лөсөдны да гіжны вір. 32 л.
Бөрвылас колө щөктыны гіжны пісменнеј гіжөдсө
30-өд лістбокыс.

Ештас-да, велөдчыны артавны.

АРТАЛӨМ.

Тажө велөдчөмын поҗө артавны тащөм заҗајас
(арталөны щөткіөн):

1. Уҗдысан товарішществолөн вөлі сөмыс 987шајт.
Шлеңјаслы сјјө уҗдөма 543 шајт. Уна-ө сөм това-
рішществолөн колөма?

2. Кооператівө воҗза воөн чукөртөма пајевеј
взнос 244 шајт, мөд онас — 353 шајт. Уна-ө пајевеј
взнос кооператівө чукөрмөма кык воөн?

3. Выј вөчан арҗель воҗза онас вөчөма 256 кг.
выј, колан во — 135 кг. Кымын кг. унҗык вөчөмаөс
воҗза онас?

Заҗајас решітөм-бөрын велөдчысјаслы колө щөк-
тыны гіжавны кущөмсурө лыдпасјас, шуам: 204, 307,
905, с. в.

Велөдчөмсө помалөны во, төлыс да лун гіжөмөн.

КЫҒИ ВЕЛӨДНИ ШЫПАСЈАСӨН ТӨДМӨДӨМ- -БӨРЫН.

Шыпасјасөн төдмөдөм-бөрын велөдчыс зев-на омөла кужө лыдчысны. Буржыка велалас лыдчысны сөмын воғө велөдчөмөн. Кымын воғө, сымын сөкыджык уж поғө велөдчысјаслы сетны.

Шыпасјасөн төдмөдөм-бөрын велөдчөсө поғө лөсөдны со кығи:

1. Колө воғыв корсны тема (мыјөн көсјан төдмөдны велөдчысјасөс).

2. Тема-серғыс колө корсны велөдчысјаслы лыдчыны вист.

3. Сіјө-жө тема-вылө колө воғыв корсавны лыдпасјас, лөсөдны велөдчысјаслы задачјас гижны да артавны.

4. Сіјө-жө тема-вылө воғыв колө лөсөдны гижан уж: темасө паскөдны (дополнить) либө сорғитөм-лыдчөм-жылыс жеңыдика виставны.

5. Став тајө ужсө (лыдчөм, гижөм, арталөм) колө јитны темаыскөд велөдчысјаскөд сорғитөмөн. Сорғитны поғө лыдчысөм воғвылын, лыдчысјас, а мукөддырји лыдчысөм-бөрас. (Сөкыд вистјас-жылыс, төдөмыс, лыдчысөм воғвылын колө сорғитны). дыр сорғитны оз ков: 10-15 минут-кө-і—шағ.

Шыпасјасөн төдмөдөм-бөрын велөдыс велөдчысјаслы лыдчө сөмын муртөса торјас (стихотворения) да кудожественней вистјас. Мукөдсө первојсаңыс велөдчысјас асныс лыдчөны.

Быд велөдчыс лыдчө гора, јарскөба. Велөдыс сіјөс вескөдалө. Лыдчанторсө оз ков куш лыдчөг-

панысыг бостны, колö лыдфыны щöщ газетјас, му-
көд һигајас-і. Гіжігөн öні медјона лоö ноксыны, мед
велөдчысјас шыпасјассö оз колавны. Гіжөм воэвылын
сöкыджык кывјассö велөдчысјаскөд колö торјөдны
јитөдјас-вылө да гора најөс шуны. Гіжігас-кө торк-
салөмјас лооны, һелучкі гіжөм кывсö јитөдјас-вылө-
жө колö щөктыны јуклыны да лыдфыны најөс горөн.
Секі велөдчыс ачыс ассыс öшыбкасö казалас, ачыс
і вескөдас сјјөс.

Велөдчысјасөс колö велөдны щөкыджыка ветлы-
ны лыдфысан-керкаө. Сені мед најө асныс корсöны
лыдфыны колан газетјас да һигајас. (Кущөм һигајас
лыдфыны, индөма лыдфөгпанысын).

Воэын (75-d лытбоксаң) сетөма темајас шыпасјасөн
төдмасөм-бөрын велөдчыны.

Тема	Урөк	Кымып лун да час.	Мыҗ-жылыс ылдыны да сорытны.	Мыҗвылө велөдны (навыки).		Мыҗ велөд- чысжасы ылдыны да кытыс ылдҗас корены.
				Комі кыв.	Арталөм.	
	Мувиҗ јук- лөм.	3 лун. 6 час.	1. Кыҗи вөли јуклөма муыс Октабрса револютсиябз. (Крестана бунтјас). 2. Сөветса законјас му-жылыс. 3. Кыҗи өни јуклөны да уҗалөны мујас (община, отруб, артел, колхоз, совхоз, коммуна).	Нига-вылө виҗөд- төг гижөм (письмо по памяти).	Содталөм да чинта- лөм кујим паса ылд- јас (щөткi-вылыны).	
	Вөр-јы- лыс.	5 лун. 10 час.	1. Уна-ө вөр Комі областын. 2. Кытчө вөрыс мунө. 3. Мыҗ-понда мијанлы вөрыс колантор (Вөралөм, сортовка леҗөм). 4. Кыҗи колө вөрсө виҗны. 5. Кыҗи колө виҗны эверјасөс, пөтка- јасөс-i.	Јуасанјас-вылө же- ныфк сорныкуҗајас гижөм. (Составление и письмо кратких ответов на воп- росы).	Нула (шөрас) па- са ылдјас гижөм да ылдыдөм, шуам: 4076, 3034, 5045.	
	Налогјас- -жылыс.	2 лун. 4 час.	1. Кыҗи теҗлисны галог револютсиябз. 2. Кыҗи теҗөны налогсө таво.			
Пабрик- -заводса уҗ кыпө- дөм да ра-		5 лун. 10 час.	1. Мыҗ сетөны да боетөны сиктјас. 2. Мыҗ сетөны да боетөны карјас.			

Тема	Урок	Кымын лун да час.	Мы-жылды лыддыны да сорытны.	Кушом ужжас велодны керны.		Мы-желд-чыжаслы лыддыны да кытые лыджас корны.
				Комі кыб	Арталом.	
бочежасо да крестанабс бура суртом			<ol style="list-style-type: none"> 3. Вермас оз мувиудалом кыптыны пабрік-заводжас стрөйтот. 4. Кычї совет власт тождысө пабрік-заводса уж кыпөдөм-понда (корт колуж лөсөдөм, электрофікатсїа, с. в.). 			
Кычї лөсө-дөма сөвет власт.	Бөржысан права ССРС-ын.	2 лун. 4 час.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коді вермө Советжасө бөржыны. 2. Кодөс оз лезны бөржыны. 3. Кычї тіяны Советө бөржисны. 	Жуасанжас-вылө же-нысык вочакыб гїжалөм.	Гїжөмөн содталөм да чїнтөм кужїм па-са лыджас.	Віа. 75-д лїстоблїкнн.
	Кычї лө-сөдөма сөвет власт улї-сань вы-лїб.	2 лун. 4 час.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Селсовет. 2. Раїжоннеї, областнеї да ставрочму-вывса сїезджас. 3. Ісполкомжас. 4. ВЦІК да Совнарком. 	Шыөдчөмжас гїжалөм.		
	Кычї вічө-дө сөвет власт ас сорнїа јөз-вылө.	2 лун. 4 час.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кычї олісны ас сорнїа јөз револю-тсїаөз. 2. Кычї вічөдө на-вылө сөвет власт. 	Стенгазетө жеңы-дык статчајас гї-жөм.		

Тема	Урок	Кымын лун да час.	Мы-жылыс лекцияны да сорнитны.	Кушом ужас велодны керны.		Мы-ж велодчыс-жылыс лекцияны да кытыге лыд-жас керны.
				Комі кыб.	Арталом.	
Коди дор-жө ССРС-өс.	ССРС	2 лун, 4 час.	<ol style="list-style-type: none"> 4. Мы-ж сетис совет власт комилы, жаранжаслы да мукод ас сорниа жозлы. 5. Автономијаа республикажас да областжас ССРС. <ol style="list-style-type: none"> 1. Кушом республикажас пырбны ССРС-ө. 2. Ставсоюзса советжаслон сезд 3. ЦК. 4. Совнарком. 	Писмөжас гижом.	Вит паса лыджас солдатом да чинтом (вождор нултот, сеса нулжасон.	Ві-р. 75-д жигодкыге.
		3 лун, 6 час.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мы-жа капиталистжас лөөдбны ар-мијажас. 2. 1914-18-д васа ставмуыввса война. 3. Кыч-и капиталистжас ви-рөдбны ССРС-выло. 4. Колө доржыны ССРС-өс. 5. Мы-жон торжалө өнија армија важыс. 6. Армијаө мунөм возвылым велодчөм. 			

Тема	Урөк	Кымын лун да час.	Мы-жылыс лыддыны да сорытны	Кушом ушжас велөдны керны.		Мы-жылыс лыддыны да кытыс лыджас керны.
				Комі кыб.	Арталом.	
ВКП (б).		6 лун. 12 час.	1. Мы-жонда косасө партија. 2. Партија индө рабоче-жаслы да крес- таналы вескыдту-ж косасны капита- листическе-ж элементжаскөд. 3. Партија да совет власт. 4. Ленин—партија-жын журамыс. 5. Октабрса револютсия.		Квайт паса лыджас лыддым да гижом.	ВК, 75-д жигоромыс.
	ВЛКСМ.	2 лун. 4 час.	1. Комсомол, 2. Мы-ж колө вөчны комсомолды сөгт- жасын.	Анкетажас да бланк- жас тыртөм.	Тыр сурсжас да миллонжас лыддым да гижом.	
	Пионержас	1 лун. 2 час	1. Пионержас.			
	Ставму- вывса нывбаба- жаслөн өтүвтчөм.	2 лун. 4 час.	1. Мы-жла лөсөдөма тажө өтүвтчөмсө. 2. Нывбабажаслөн пражнык лун.			
	Жөзөс ве- лөдөм.	3 лун. 6 час.	1. Грамотне-жөс-ө вөліны жөз револютси- жадз. 2. Мы-жла колө грамота гырыс жөзлы. 3. Секрет гырыс жөзөс велөдөм-жылыс.	Лыддымтор-жылыс жөныдик вистжас ги- жөм.		
Челан ве- лөдөм.	1 лун. 2 час.	1. Челан велөдөм.	Велөдчысжас-вылө нимпас лөсөдөм.	Уна паса лыджас лыддым да гижом.		
Жонвиза кутом.	2 лун. 4 час.	1. Кызи овны, мед жонвизаон лоны. 2. Вуджана виеомжас-жылыс. 1. 1-өје мажа—мувыв ужалыс жөзлөн пражнык.	Школа колуж-вылө нимпас лөсөдөм (инвентарь).			

МУЩОМ КОМИ НЫГАЛАС, КОМИ НЫВ-ЖЫЛЫГ НЫГАЛАС-ДА, ЕМОГ.

доныс.

Молодцов В. А. Коми граматика туј пі- кёдыг	—	50 ур.	
" К грамматической клас- сификации слов зырян- ского языка	1 ш.	50 "	
" Некоторые принципы зырянского правопи- сания	—	50 "	
" Фонетика зырянского диалекта яз. коми	—	60 "	
Лыткін В. І. Коми граматика, 1 ч.	—	50 "	
" " " 2 "	—	45 "	
" Материалы по грамматике.	—	35 "	
" Отсётгор велёдысјаслы	—	10 "	
" Коми гіжысјас	1 ш.	30 "	
Борісов д. П. Шонді југөр	—	25 "	
" Первые шаги по обучению русскому яз.	—	— "	
Борісов, Чеусова-да. Шонді југөр.	1	— "	
Чеусова. Арталём	—	55 "	
" Кызі совет власт выль олём лё- сёдö	1 ш.	40 "	
" Совет Сојуз	2 "	70 "	
Жеребцов. Велёдчам ставным	—	18 "	
" Вых олёмлаң	1 ш.	20 "	
Комі велёдыс чукөр. Вых тујöd	2 ш.	— "	
" " " Школаын лыдчы- сан тор	1 ш.	45 "	
дозса. Јёзкост оланног	1 ш.	50 "	
Куфајев. Ывлавыв төдмалём 1 ч.	—	50 "	
" " " 2 "	—	50 "	
Жыжова. Задачык	—	85 "	
" Зола пионер	—	— "	
Гідорова. Лоам мі јонёс, зонвизаог-да, 1 ч.	—	55 "	
" " " " 2 "	—	40 "	
Жданов. Арталём	—	85 "	
Молодцова. Краткий самоучитель коми языка	—	20 "	
" Ленин да Гөрді арміја	—	20 "	
" Ленин да кооператсіја	—	20 "	
" Ленин да том јёз	—	12 "	

Доныс 1 шайт 10 ур **13162**

Цена 1 руб. 10 коп.

	Коми-3
3-	1764

На зырянском нар. яз. коми

И. В. ЖЕРЕБЦОВ. Пособие для работы по букварю
„Будем все учиться“.

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10